

ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกร
หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

COST AND RETURN ON INVESTMENT FROM RICE FARMS
OF FARMERS AT MOO 5, HUA DONG SUB-DISTRICT,
MUEANG DISTRICT, PHICHIT

สุชาติ ตอนปัญญา

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการบัญชี

คณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกร
หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

สุขใจ ตอนปัญญา

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการบัญชี

คณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

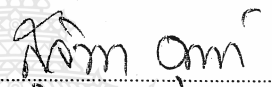
ปีการศึกษา 2554

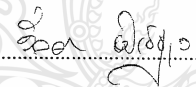
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกร
หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
Cost and Return on Investment from Rice Farms of Farmers at
Moo 5, Hua Dong Sub-district, Mueang District, Phichit

ชื่อ-นามสกุล นางสาวสุใจ ตอนปัญญา
วิชาเอก การบัญชี
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์มาลี จตุรัส
ปีการศึกษา 2554

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา ตูลยาเดชานนท์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิมลภัก พิเชฐกุล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์มาลี จตุรัส)

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี อนุมัติการค้นคว้าอิสระฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะบริหารธุรกิจ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร)

วันที่ 18 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2555

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
ชื่อ-นามสกุล	นางสุขใจ ตอนปัญญา
วิชาเอก	การบัญชี
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์มาลี จตุรัส
ปีการศึกษา	2554

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว ของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร 2) วิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว ของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

การศึกษาใช้วิธีรวบรวมข้อมูลโดยการออกแบบสอบถาม สอบถามเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ที่ประกอบอาชีพปลูกข้าว ซึ่งเป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีขนาดพื้นที่การปลูกข้าว 10 - 30 ไร่ จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าเกษตรกรมีวิธีการจัดการเกี่ยวกับการปลูกข้าวไม่แตกต่างกัน โดยเก็บข้อมูลสำหรับช่วงเวลาการเพาะปลูกเดือนมิถุนายน - กันยายน 2554

ผลการศึกษา พบว่า มีต้นทุนรวมเฉลี่ย 5,083.27 บาทต่อไร่ มีกำไรสุทธิเฉลี่ย 614 บาทต่อไร่ อัตรากำไรสุทธิต่อต้นทุน 12.08 % อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย 10.40 % อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROI) 9.16 % อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) 34.80 % และมีจุดคุ้มทุนอยู่ที่ 0.55 ตัน ต้นทุนการปลูกข้าวประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ต้นทุนค่าวัตถุดิบร้อยละ 13 ต้นทุนค่าแรงงานร้อยละ 24 และต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตร้อยละ 63

Independent Study Title	Cost and Return on Investment from Rice Farms of Farmers at Moo 5, Hua Dong Sub-district, Mueang District, Phichit
Name-Surname	Mrs. Sukjai Tonpanya
Major Subject	Accounting
Independent Study Advisor	Assistant Professor Malee Jaturat
Academic Year	2011

ABSTRACT

The purposes of this independent study were 1) to study cost and return on investment from rice farms of the farmers at Moo 5, Hua Dong sub-district, Mueang district, Phichit and 2) to analyze the cost structure and return on investment from rice farms of the farmers in this area.

The samples consisted of 10 participants who were farmers at Moo 5, Hua Dong sub-district, Mueang district, Phichit having rice farms which have the area between 10 to 30 rais. The questionnaire was used as an instrument for data collection, and purposive sampling method was considered using since the farmers did not have different management methods of rice farms. The data were collected during the period of cultivation from June 2011 to September 2011.

The results of the independent study showed that the average cost was 5,083.27 Baht/rai while the average net profit was 614 Baht/rai. Net profit to cost ratio was 12.08% while net profit to sales ratio was 10.40%. Return on investment (ROI) and return on asset (ROA) were at 9.16% and 34.80%, respectively, and the break-even point was 0.55 tons. Costs of rice comprised 3 important costs which were 13% of raw material cost, 24% of labor cost, and 63% of production cost.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้เป็นอย่างดีด้วยความอนุเคราะห์ และความกรุณาให้คำปรึกษาพร้อมทั้งดำเนินงานวิจัยตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ตลอดจนให้ความรู้และประสบการณ์ที่ดีแก่ข้าพเจ้า จากผู้ช่วยศาสตราจารย์มาลี จตุรัส อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระทุกท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา ตุลยาเดชานนท์ ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัลลภ พิเชฐกุล กรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง และขอบคุณเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชา บ่มเพาะจนผู้ศึกษาสามารถนำเอาหลักการมาประยุกต์ใช้และอ้างอิงในการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ อีกทั้ง บิดา มารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อน ๆ ของผู้ศึกษา ซึ่งให้กำลังใจและความช่วยเหลือมาโดยตลอด และคณะผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ให้การสนับสนุนทุนในการศึกษาครั้งนี้

คุณค่าอันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ขอมอบเพื่อบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สุขใจ ตอนปัญญา

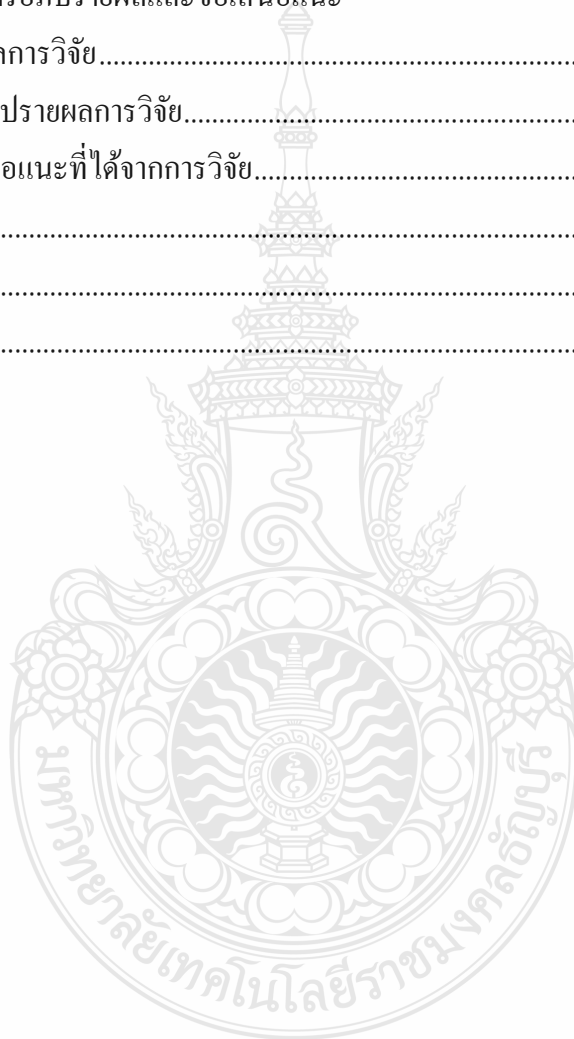
สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 คำจำกัดความในการวิจัย.....	3
1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับต้นทุน	6
2.2 หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับผลตอบแทน	14
2.3 การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน	17
2.4 สภาพปัจจุบันของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร	21
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
3. วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	25
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	25
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	26
3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	26

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 ผลการวิเคราะห์	28
5. สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	48
5.2 การอภิปรายผลการวิจัย.....	49
5.3 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	50
บรรณานุกรม	52
ภาคผนวก.....	53
ประวัติผู้เขียน.....	58

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะการเกษตรส่วนใหญ่ของประเทศปลูกข้าวเป็นพืชหลัก ซึ่งนอกจากข้าวจะเป็นอาหารหลักของคนไทยแล้ว ยังเป็นสินค้าส่งออกที่สร้างรายได้แก่ประเทศในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก โดยในปี 2553 มีมูลค่าการส่งออกถึง 168,193,057,422. ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554)

ตารางที่ 1.1 ตารางแสดงผลผลิตข้าวของไทย หน่วย : ล้านตันข้าวเปลือก

รายการ	2549/50	2550/51	2551/52	2552/53	2553/54
นาปี	22.840	23.308	23.235	23.772	24.344
นาปรัง	6.802	8.791	8.415	8.863	10.141
ผลผลิตรวม	29.642	32.099	31.650	32.635	34.485

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

แม้ว่าปริมาณการผลิตข้าวของประเทศไทยจะมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่เกษตรกรไทยกลับมีคุณภาพชีวิตต่ำ ฐานะยากจน และมีหนี้สินเป็นจำนวนมาก ในด้านการผลิตข้าวที่ผลิตได้ต่อไร่ส่วนมากยังมีผลผลิตต่อไร่ต่ำอยู่ การผลิตข้าวในปัจจุบันเกษตรกรมีความจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีมากขึ้นทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ตลอดจนประสบปัญหาภัยธรรมชาติ อาทิเช่น ฝนแล้งน้ำท่วม วาตภัย การเกิดโรคระบาด ศัตรูพืช เป็นต้น

จังหวัดพิจิตรมีพื้นที่สำหรับการทำนาประมาณ 1,812,121 ไร่ นับว่าเป็นจังหวัดที่ปลูกข้าวมากเป็นอันดับสามของภาคเหนือ รองจากจังหวัดเชียงราย และจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีแปลงเพาะปลูกที่สำคัญ ได้แก่อำเภอเมืองพิจิตร อำเภอบางมูลนาก อำเภอโพทะเล อำเภอสามง่าม อำเภอตะพานหิน (ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค 3, 2554) หมู่บ้านหนองนาคำ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร อยู่ห่างจากตัวเมืองพิจิตรประมาณ 25 กิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ 270 ครัวเรือน จำนวน 1,001 คน มีพื้นที่ 10,757 ไร่ (องค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง, 2554) ในอดีตเกษตรกรในหมู่บ้านจะทำนาได้เพียงปีละครั้ง เนื่องจากต้องอาศัยน้ำ

ตามธรรมชาติในฤดูฝนเพื่อเพาะปลูกเท่านั้น แต่ในปัจจุบันมีระบบชลประทานน้ำพลังไฟฟ้า ทำให้เกษตรกรสามารถทำนาได้ 5 ครั้ง ในรอบ 2 ปี คือ เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกข้าวนาปรัง เนื่องจากมีอายุการเก็บเกี่ยวสั้นกว่าการปลูกข้าวนาปี และใช้วิธีการเพาะปลูกแบบทำนาหว่าน มีการใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบวัชพืชและศัตรูพืช ถึงแม้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจะสามารถปลูกข้าวได้ถึง 5 ครั้ง ในรอบ 2 ปี ซึ่งน่าจะทำให้มีรายได้ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่จากการสังเกตและสัมภาษณ์พูดคุยกับเกษตรกร ทำให้ได้เห็นปัญหาซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบอยู่ พอสรุปได้ดังนี้

1. ปุ๋ยเคมีมีราคาแพง
2. ยาปราบวัชพืชและศัตรูพืชมีราคาแพง
3. น้ำมันมีราคาแพง
4. ค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น

เห็นได้ว่าปัญหาดังกล่าว ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการเพิ่มขึ้นของต้นทุนในการปลูกข้าวของเกษตรกรทั้งสิ้น เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ และแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาต้นทุน และผลตอบแทนการปลูกข้าว และวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนการปลูกข้าวของเกษตรกร เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเกษตรกรในการลดต้นทุนที่ไม่จำเป็นลงและหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต หรือจัดสรรพื้นที่ในการทำการเกษตรที่ให้ประโยชน์เพิ่มขึ้น อันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาค้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว ของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว ของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว ของเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ดังนี้

- 1.1 ศึกษาต้นทุนการปลูกข้าวแบบหว่านน้ำตามที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมดิน

การหว่านเมล็ดพันธุ์ การดูแลบำรุงรักษา การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การป้องกันกำจัดโรค แมลง และสัตว์ศัตรูข้าว ไปจนถึงการการจำหน่ายข้าวเปลือก และวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนการปลูกข้าว

1.2 ศึกษาผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนปลูกข้าว

1.3 ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อย ที่มีขนาดพื้นที่การปลูกข้าว 10 – 30 ไร่

2. ช่วงเวลา

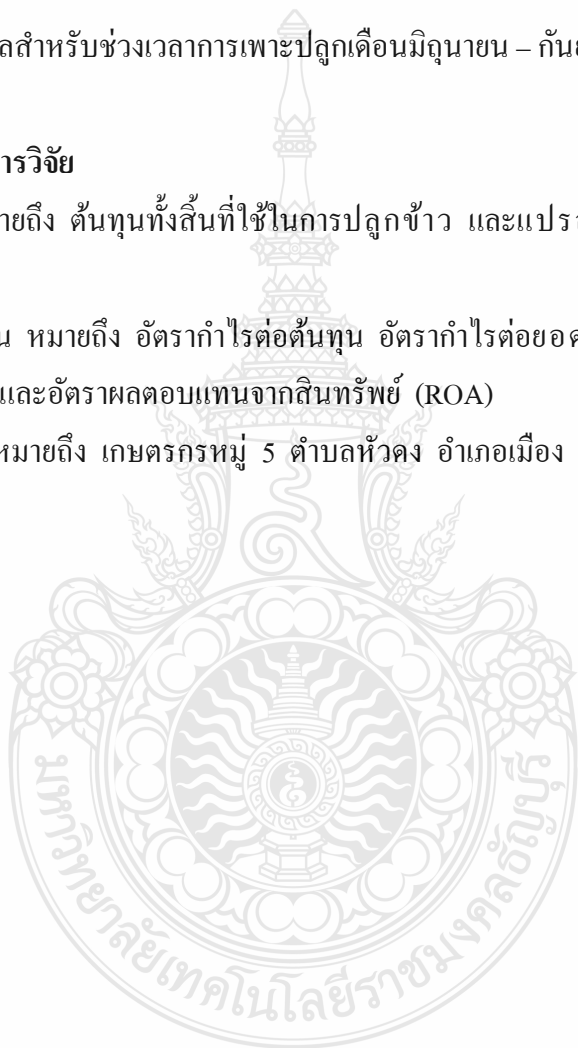
เก็บข้อมูลสำหรับช่วงเวลาการเพาะปลูกเดือนมิถุนายน – กันยายน 2554

1.4 คำจำกัดความในการวิจัย

ต้นทุน หมายถึง ต้นทุนทั้งสิ้นที่ใช้ในการปลูกข้าว และแปรสภาพให้เป็นข้าวเปลือกพร้อมจำหน่าย

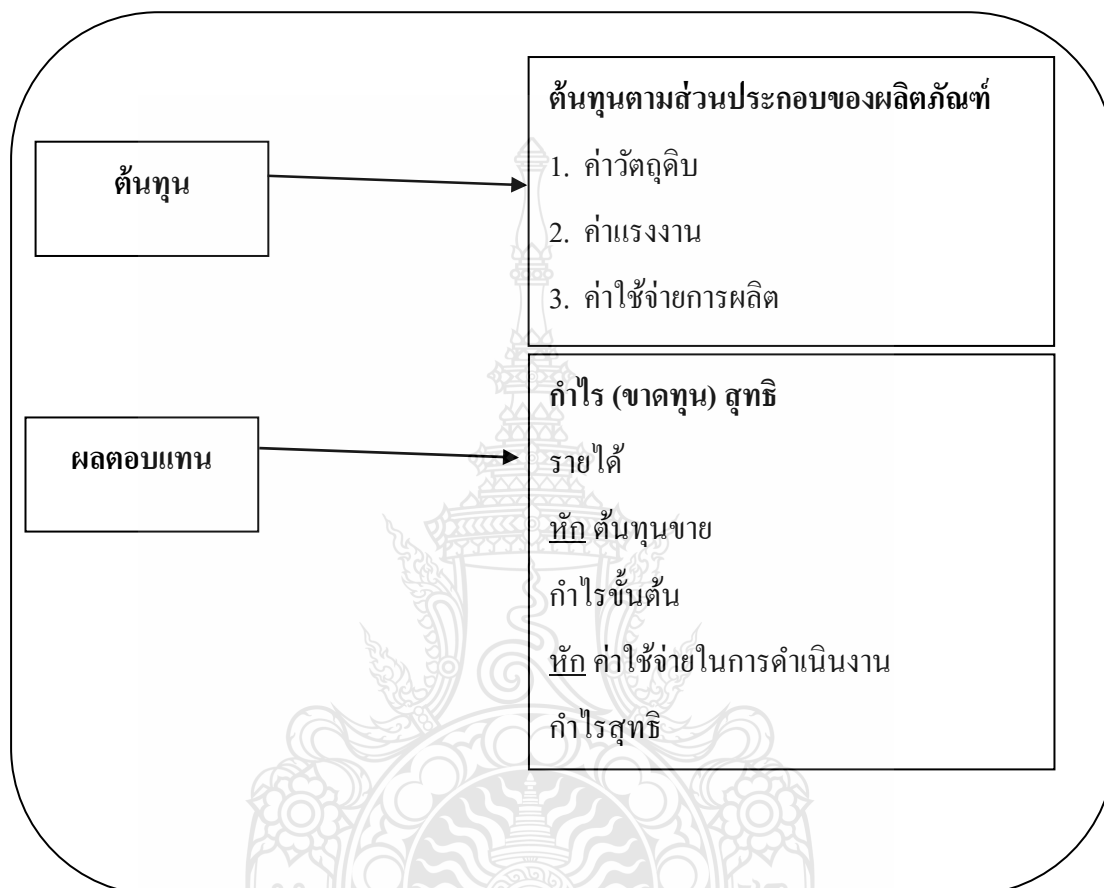
ผลตอบแทน หมายถึง อัตรากำไรต่อต้นทุน อัตรากำไรต่อยอดขาย อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROI) และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA)

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ที่ประกอบอาชีพปลูกข้าว

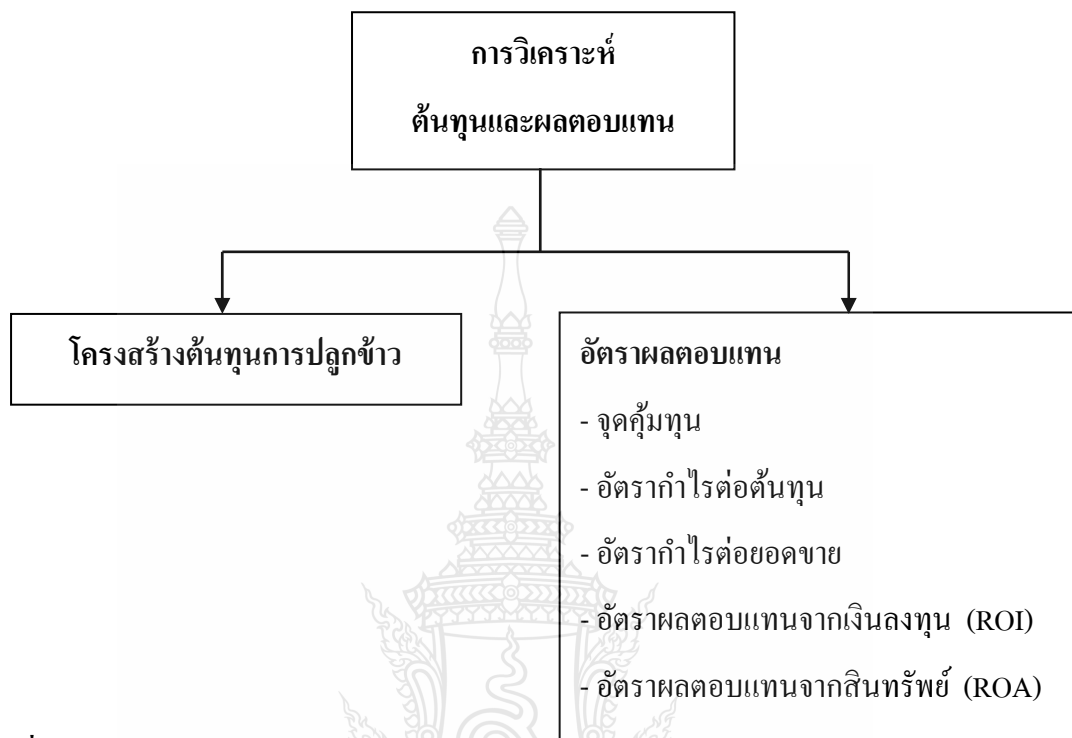
1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดต้นทุนและผลตอบแทน

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

แนวคิดต้นทุนและผลตอบแทน

ภาพที่ 1.1 (ต่อ)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวในแต่ละขนาดพื้นที่ ที่ใช้ในการเพาะปลูก เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกข้าว และผู้สนใจที่จะลงทุนปลูกข้าว
2. เกษตรกรผู้ปลูกข้าวสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปพิจารณาต้นทุน และหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต สามารถแข่งขันและเพิ่มผลกำไร อันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้
3. ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว ของเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ผู้ศึกษาได้ศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

1. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับต้นทุน
2. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับผลตอบแทน
3. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน
4. สภาพปัจจุบันของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับต้นทุน

ต้นทุนมีความหมายสำหรับฝ่ายบริหารเป็นอย่างยิ่งในการตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิต หรือการซื้อสินค้า การกำหนดราคาขาย การยกเลิกผลิตภัณฑ์ การเลือกกรรมวิธีการผลิต และประเภทสินค้า ดังนั้นข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนสินค้าจะต้องแสดงต้นทุนอย่างละเอียด จึงจะช่วยผู้บริหารให้สามารถวิเคราะห์ทางเลือกต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพสูงสุด (เฉลิมขวัญ คุรุบุญยงค์, 2554: 72)

2.1.1 ความหมายของต้นทุน

อนุรักษ์ ทองสุโขวงศ์ (2554) กล่าวถึงต้นทุน (Cost) หมายถึง มูลค่าของทรัพยากรที่สูญเสียไปเพื่อให้ได้สินค้าหรือบริการ โดยมูลค่านั้นจะต้องสามารถวัดได้เป็นหน่วยเงินตรา ซึ่งเป็นลักษณะของการลดลงในสินทรัพย์หรือเพิ่มขึ้นในหนี้สิน ต้นทุนที่เกิดขึ้นอาจจะให้ประโยชน์ในปัจจุบันหรือในอนาคตก็ได้ เมื่อต้นทุนใดที่เกิดขึ้นแล้ว และกิจการได้ใช้ประโยชน์ไปทั้งสิ้นแล้ว ต้นทุนนั้นก็จะเป็น “ค่าใช้จ่าย” (Expenses) ดังนั้น ค่าใช้จ่ายจึงหมายถึงต้นทุนที่ได้ให้ประโยชน์และกิจการได้ใช้ประโยชน์ทั้งหมดไปแล้วในขณะนั้น และสำหรับต้นทุนที่กิจการสูญเสียไป แต่จะให้ประโยชน์แก่กิจการในอนาคตเรียกว่า “สินทรัพย์” (Assets)

เฉลิมขวัญ คุรุบุญยงค์ (2554: 72) ให้คำจำกัดความของต้นทุน (Cost) หมายถึง เงินสด หรือสิ่งที่เทียบเท่าเงินสดที่ได้ใช้ไปเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการ ก่อให้เกิดรายได้จาก สินค้าและบริการ โดยมีมูลค่าที่วัดได้ในหน่วยเงินตราของสินทรัพย์หรือประโยชน์อื่นใดที่กิจการ ได้ลงทุนไปเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการต่าง ๆ ต้นทุนนั้นอาจก่อให้เกิดประโยชน์ได้ในทันทีหรือ เกิดภายหลังหากก่อให้เกิดประโยชน์ทันทีจะถือว่าต้นทุนนั้นเป็นค่าใช้จ่าย เช่น เงินเดือนพนักงาน แต่ถ้าประโยชน์นั้นเกิดขึ้นภายหลังต้นทุน จะถือว่าต้นทุนเป็นสินทรัพย์ เช่น อุปกรณ์ เครื่องจักร โดยสินทรัพย์ที่ถูกใช้ไปจะถือเป็นค่าใช้จ่ายในรูปของค่าเสื่อมราคา

ต้นทุนนั้นอาจเป็นได้ทั้งสินทรัพย์และค่าใช้จ่าย ในกรณีที่เป็นสินทรัพย์จะเกิดขึ้นเมื่อ กิจการจ่ายออกไปเพื่อให้ได้สินค้าและบริการ มีไว้เพื่อจำหน่ายหรือมีไว้เพื่อใช้งาน เป็นต้นทุนที่ใช้ แล้วยังมีประโยชน์ต่อไปในอนาคต และตัดจ่ายต้นทุนในรูปของค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ โดยจะนำไปแสดงไว้ในงบดุล ส่วนกรณีที่เป็นค่าใช้จ่าย จะเป็นต้นทุนของสินค้าหรือบริการที่กิจการ จ่ายออกไปเพื่อให้เกิดรายได้ และเมื่อใช้แล้วจะหมดประโยชน์ทันที ไม่ก่อให้เกิดรายได้อีกต่อไป เช่น ค่าโฆษณา ค่าขนส่งออก โดยจะนำไปแสดงไว้ในงบกำไรขาดทุน

2.1.2 การจำแนกประเภทของต้นทุน

ต้นทุนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการนำ ต้นทุนไปใช้ของฝ่ายบริการ ต้นทุนมีความหมายกว้างและครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจของผู้บริหาร ในด้านต่าง ๆ และมีมากมายหลายชนิด และแต่ละชนิดจะให้ความหมายที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับลักษณะขององค์กรธุรกิจและวัตถุประสงค์ของการใช้ต้นทุน ซึ่งในแต่ละลักษณะต่างก็ มุ่งที่จะช่วยผู้บริหารให้ทำการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ต้นทุนที่เกิดขึ้นสามารถ จำแนกประเภทต้นทุนตามวัตถุประสงค์ที่จะนำข้อมูลไปใช้ได้หลายประการ คือ

2.1.2.1 การจำแนกต้นทุนตามลักษณะส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์

ส่วนประกอบของต้นทุนที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ แต่ละชนิด (Cost of a Manufactured Product) จะประกอบด้วยวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และ ค่าใช้จ่ายการผลิต ถ้าพิจารณาในด้านทรัพยากรที่เป็นส่วนประกอบของสินค้าแล้ว ประกอบด้วย

1) วัตถุดิบ (Materials)

วัตถุดิบนับว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญของการผลิตสินค้า หรือ ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปโดยทั่วไป ซึ่งต้นทุนที่เกี่ยวกับการใช้วัตถุดิบในการผลิตสินค้าอาจจะถูกแบ่ง ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1) วัตถุดิบทางตรง (Direct materials) หมายถึง วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิต และสามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าใช้ในการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งในปริมาณและต้นทุนเท่าใด รวมทั้งจัดเป็นวัตถุดิบส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตสินค้าชนิดนั้น ๆ เช่น ไม้แปรรูป จัดเป็นวัตถุดิบทางตรงของการผลิตเฟอร์นิเจอร์ ผ้าที่ใช้ในอุตสาหกรรมเสื้อผ้า ยางดิบที่ใช้ในการผลิตยางรถยนต์ แร่เหล็กที่ใช้ในอุตสาหกรรมถลุงเหล็ก กระดาษที่ใช้ในธุรกิจสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

1.2) วัตถุดิบทางอ้อม (Indirect materials) หมายถึง วัตถุดิบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยทางอ้อมกับการผลิตสินค้า แต่ไม่ใช่วัตถุดิบหลักหรือวัตถุดิบส่วนใหญ่ เช่น ตะปู กาว กระดาษทรายที่ใช้เป็นส่วนประกอบของการทำเครื่องหนังหรือเฟอร์นิเจอร์ น้ำมันหล่อลื่น เครื่องจักร เส้นด้ายที่ใช้ในการตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น โดยปกติแล้ว วัตถุดิบทางอ้อม อาจจะถูกเรียกว่า “วัสดุโรงงาน” ซึ่งจะถือเป็นค่าใช้จ่ายการผลิตชนิดหนึ่ง

2) ค่าแรงงาน (Labor)

ค่าแรงงาน หมายถึง ค่าจ้างหรือผลตอบแทนที่จ่ายให้แก่ลูกจ้าง หรือ คนงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า โดยปกติแล้วค่าแรงงานจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ค่าแรงงานทางตรง (Direct labor) และค่าแรงงานทางอ้อม (Indirect labor)

2.1) ค่าแรงงานทางตรง (Direct labor) หมายถึง ค่าแรงงานต่าง ๆ ที่จ่ายให้แก่คนงานหรือลูกจ้างที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าสำเร็จรูป โดยตรง รวมทั้งเป็นค่าแรงงานที่มีจำนวนมากเมื่อเทียบกับค่าแรงงานทางอ้อมในการผลิตสินค้าหน่วยหนึ่ง ๆ และจัดเป็นค่าแรงงานส่วนสำคัญในการแปรรูปวัตถุดิบให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป เช่น คนงานที่ทำงานเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต ก็ควรถือเป็นแรงงานทางตรง พนักงานในสายการประกอบ เป็นต้น

2.2) ค่าแรงงานทางอ้อม (Indirect labor) หมายถึง ค่าแรงงาน ที่ไม่เกี่ยวข้องกับค่าแรงงานทางตรงที่ใช้ในการผลิตสินค้า เช่น เงินเดือนผู้ควบคุมโรงงาน เงินเดือนพนักงานทำความสะอาดเครื่องจักร และโรงงาน พนักงานตรวจสอบคุณภาพ ช่างซ่อมบำรุง ตลอดจนต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับคนงาน เช่น ค่าภาษีที่ออกให้ลูกจ้าง สวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งค่าแรงงานทางอ้อมเหล่านี้จะถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายการผลิต

3) ค่าใช้จ่ายการผลิต (Manufacturing Overhead)

ค่าใช้จ่ายการผลิต หมายถึง แหล่งรวบรวมค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าซึ่งนอกเหนือจากวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง เช่น วัตถุดิบทางอ้อม ค่าแรงงานทางอ้อม ค่าใช้จ่ายในการผลิตทางอ้อมอื่น ๆ ได้แก่ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเช่า ค่าเสื่อมราคา

ค่าประกันภัยค่าภาษี เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามค่าใช้จ่ายเหล่านี้ก็จะต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการดำเนินการผลิตในโรงงานเท่านั้น ไม่รวมถึงเงินเดือน ค่าเช่า ค่าไฟฟ้า ค่าเสื่อมราคา ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในสำนักงาน

ดังนั้น ค่าใช้จ่ายการผลิตจึงถือเป็นที่รวมของค่าใช้จ่ายในการผลิตทางอ้อมต่าง ๆ (Cost pool of indirect manufacturing costs) นอกจากนี้ ยังจะพบว่า ในบางกรณีก็มีการเรียกค่าใช้จ่ายการผลิต ในชื่ออื่น ๆ เช่น โสหุ่ยการผลิต (Manufacturing Burden) ต้นทุนผลิตทางอ้อม (Indirect Costs) เป็นต้น

2.1.2.2 การจำแนกต้นทุนตามความสัมพันธ์กับระดับของกิจกรรม

การจำแนกต้นทุนความสัมพันธ์กับระดับของกิจกรรมนี้ บางครั้งเราก็เรียกว่า “การจำแนกต้นทุนตามพฤติกรรมของต้นทุน” (Cost Behavior) ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นการวิเคราะห์จำนวนของต้นทุนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิตหรือระดับของกิจกรรมที่เป็นตัวผลักดันให้เกิดต้นทุน (Cost Driver) ในการผลิตทั้งที่เกี่ยวกับการวางแผน การควบคุม การประเมิน และวัดผลการดำเนินงาน การจำแนกต้นทุนตามความสัมพันธ์กับระดับของกิจกรรม เราสามารถที่จะจำแนกต้นทุนได้ 3 ชนิด คือ ต้นทุนผันแปร ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผสม อย่างไรก็ตามแนวคิดในการจำแนกต้นทุนใน 3 ชนิดนี้เป็นการจำแนกต้นทุนที่อยู่ในช่วงของต้นทุนที่มีความหมายต่อการตัดสินใจ (Relevant range) นั่นก็คือ เป็นช่วงที่ต้นทุนคงที่รวม และต้นทุนผันแปรต่อหน่วย ยังมีลักษณะคงที่หรือไม่เปลี่ยนแปลง

1) ต้นทุนผันแปร (Variable Costs) หมายถึง ต้นทุนที่จะมีต้นทุนรวมเปลี่ยนแปลงไปตามสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงในระดับกิจกรรมหรือปริมาณการผลิตในขณะที่ต้นทุนต่อหน่วยจะคงที่เท่ากันทุก ๆ หน่วย โดยทั่วไปแล้วต้นทุนผันแปรนี้จะสามารถควบคุมได้โดยแผนกหรือหน่วยงานที่ทำให้เกิดต้นทุนผันแปรนั้น ในเชิงการบริหารนั้น ต้นทุนผันแปรจะเข้ามามีบทบาทอย่างมาก ต่อการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร เช่น การกำหนดราคาสินค้าของกิจการ ก็จะต้องกำหนดให้ครอบคลุมทั้งส่วนที่เป็นต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ทั้งหมดในกรณีที่กิจการจะทำการผลิตและจำหน่ายสินค้าในส่วนที่นอกเหนือจากกำลังการผลิตปกติ แต่ไม่เกินกำลังการผลิตสูงสุดของกิจการ การตัดสินใจกำหนดราคาสินค้าในใบสั่งซื้อพิเศษนี้ ก็ไม่ควรที่จะต่ำกว่าต้นทุนผันแปรต่อหน่วย

2) ต้นทุนคงที่ (Fixed Costs) หมายถึง ต้นทุนรวมที่มีได้เปลี่ยนแปลงไปตามระดับของการผลิตในช่วงของการผลิตระดับหนึ่ง แต่ต้นทุนคงที่ต่อหน่วยก็จะเปลี่ยนแปลงในทางลดลงถ้าปริมาณการผลิตเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ต้นทุนคงที่ซึ่งแบ่งออกเป็นต้นทุนคงที่

อีก 2 ลักษณะ คือ ต้นทุนคงที่ระยะยาว (Committed Fixed Cost) เป็นต้นทุนคงที่ที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในระยะสั้น เช่น สัญญาเช่าระยะยาว ค่าเสื่อมราคา เป็นต้น และต้นทุนคงที่ระยะสั้น (Discretionary Fixed Cost) จัดเป็นต้นทุนคงที่ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวจากการประชุมหรือตัดสินใจของผู้บริหาร เช่น ค่าโฆษณา ค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าและวิจัย เป็นต้น สำหรับในเชิงการบริหารแล้วต้นทุนคงที่ส่วนใหญ่มักจะควบคุมได้ด้วยผู้บริหารระดับสูงเท่านั้น

3) ต้นทุนผสม (Mixed Costs) หมายถึง ต้นทุนที่มีลักษณะของต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรรวมอยู่ด้วยกัน ในช่วงของการดำเนินกิจกรรมที่มีความหมายต่อการตัดสินใจ โดยต้นทุนผสมนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ต้นทุนกึ่งผันแปร และต้นทุนกึ่งคงที่หรือต้นทุนเชิงขั้น

3.1) ต้นทุนกึ่งผันแปร (Semi variable cost) หมายถึง ต้นทุนที่จะมีต้นทุนส่วนหนึ่งคงที่ทุกระดับของกิจกรรม และมีต้นทุนอีกส่วนหนึ่งจะผันแปรไปตามระดับของกิจกรรมเช่น ค่าโทรศัพท์ ค่าโทรสาร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งก็เป็นการยากที่จะระบุได้ว่าต้นทุนส่วนใดเป็นต้นทุนผันแปร ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคในการประมาณต้นทุนเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ ซึ่งเทคนิคในการประมาณต้นทุนจะได้ศึกษาต่อไปในส่วนของการบัญชีต้นทุนที่เกี่ยวกับการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ

3.2) ต้นทุนเชิงขั้น (Step cost) หรือต้นทุนกึ่งคงที่ (Semi fixed cost) หมายถึง ต้นทุนที่จะมีจำนวนคงที่ ณ ระดับกิจกรรมหนึ่ง และจะเปลี่ยนไปคงที่ในอีกระดับกิจกรรมหนึ่ง เช่น เงินเดือน ผู้ควบคุมคนงาน ค่าเช่าบางลักษณะ เป็นต้น (อนุรักษ์ ทองสุโขวงศ์, 2554)

2.1.2.3 การจำแนกต้นทุนตามหน้าที่งานหรือตามแผนกที่เกิดต้นทุน

การจำแนกต้นทุนตามหน้าที่งานหรือตามแผนกที่เกิดต้นทุน เป็นการจำแนกโดยการพิจารณาต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานของหน้าที่งานฝ่ายต่างๆ ของแต่ละแผนกที่ทำตามงานที่ได้รับมอบหมาย จึงแบ่งต้นทุนส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนการผลิตสินค้ากับต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต

1) ต้นทุนการผลิต หมายถึง ต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า เพื่อแปรสภาพวัตถุดิบให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปออกมาเพื่อจำหน่าย ซึ่งก็คือต้นทุนผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย ต้นทุนวัตถุดิบทางตรง ต้นทุนแรงงานทางตรง และต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต ซึ่งผ่านกระบวนการผลิตเพื่อผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูป หรือต้นทุนผลิตภัณฑ์นั่นเอง

2) ต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต หมายถึง ต้นทุนที่เกิดจากการดำเนินงานของส่วนที่ได้ทำการผลิตสินค้า เป็นต้นทุนที่สนับสนุนให้มีการขายสินค้า แบ่งออกได้เป็นค่าใช้จ่าย

ในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในการขายและค่าใช้จ่ายในการบริหารทั่วไปเช่น ค่าโฆษณา ค่านายหน้าพนักงานขาย เงินเดือนพนักงาน วัสดุสำนักงาน ค่าเสื่อมอุปกรณ์สำนักงาน รวมถึง ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายทางการเงิน และต้นทุนทางการเงิน เช่น ต้นทุนจากการขายสินทรัพย์ถาวรและดอกเบี้ยเงินกู้ เป็นต้น

2.1.2.4 การจำแนกต้นทุนตามงวดบัญชีจากช่วงเวลาที่ทำการ

การจำแนกต้นทุนตามงวดบัญชีจากช่วงเวลาที่ทำการ เป็นการวัดผลการดำเนินงานสำหรับงวดบัญชีหนึ่ง โดยเปรียบเทียบรายได้และค่าใช้จ่ายของงวดบัญชีเดียวกัน จึงต้องมีการพิจารณาว่าต้นทุนจำนวนใดได้ประโยชน์ และหากหมดประโยชน์ต้องตัดเป็นค่าใช้จ่ายประจำงวด แต่หากจำนวนใดยังไม่หมดประโยชน์ถือเป็นสินทรัพย์ยกไปงวดหน้า จำแนกเป็นต้นทุนผลิตภัณฑ์และต้นทุนตามงวดเวลา

1) ต้นทุนผลิตภัณฑ์ หมายถึง ต้นทุนทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นต้น ทุนที่ใช้แล้วมิได้หมดไปแต่จะแสดงอยู่ในรูปของต้นทุนการผลิตหรือต้นทุนผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยต้นทุนวัตถุดิบทางตรง ต้นทุนแรงงานทางตรง และต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต

2) ต้นทุนตามงวดเวลา หมายถึง ต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต เป็นต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่มีได้เกิดขึ้น โดยตรงทางการผลิตสินค้า เป็นต้นทุนที่ใช้แล้วหมดไปในแต่ละงวด ต้นทุนส่วนนี้จะถือเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อนำไปหักออกจากรายได้ให้ได้กำไรสุทธิ เช่น เงินเดือนพนักงาน ค่าโฆษณา ค่านายหน้า ค่าขนส่งสินค้า และค่าเสื่อมราคา เป็นต้น

2.1.2.5 การจำแนกต้นทุนตามความสัมพันธ์กับการผลิต

การจำแนกต้นทุนตามวิธีนี้มีลักษณะคล้ายกับการจำแนกต้นทุนตามส่วนประกอบของการผลิต ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจำแนกต้นทุนเพื่อใช้ในการวางแผนและการควบคุมมากกว่าที่จะจำแนกเพื่อคำนวณต้นทุนของสินค้า คือ ต้นทุนขั้นต้นกับต้นทุนแปรสภาพ

1) ต้นทุนขั้นต้น หมายถึง ต้นทุนที่เป็นส่วนประกอบสำคัญของการผลิต ประกอบด้วย ต้นทุนวัตถุดิบทางตรงและต้นทุนแรงงานทางตรง ซึ่งต้นทุนขั้นต้นจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการผลิต

2) ต้นทุนแปรสภาพ หมายถึง ต้นทุนที่เกิดจากการแปรสภาพวัตถุดิบไปเป็นสินค้าสำเร็จรูป ประกอบด้วยต้นทุนแรงงานทางตรงและค่าใช้จ่ายในการผลิต

2.1.2.6 การจำแนกต้นทุนตามวัตถุประสงค์ของหน่วยต้นทุน

การจำแนกต้นทุนตามวัตถุประสงค์ของหน่วยต้นทุน เป็นการจำแนกโดยพิจารณาถึงต้นทุนที่เกิดขึ้นว่าสามารถระบุต้นทุนเข้าหน่วยวัดต้นทุนได้ชัดเจน เช่น ผลិតภัณฑ์ หรือสายผลิตภัณฑ์ หรือค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมเครื่องจักรเป็นต้นทุนของแผนกผลิต จำแนกได้เป็น

1) ต้นทุนทางตรง หมายถึง ต้นทุนที่สามารถระบุต้นทุนหรือติดตามเข้าหน่วยวัดต้นทุนได้ง่ายและชัดเจน เช่น ต้นทุนวัตถุดิบทางตรง และค่าแรงงานทางตรงที่ใช้ในการผลิตงานหน่วยใดหน่วยหนึ่ง หรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการผลิตของหน่วยงานนั้นโดยตรง อาจวัดเป็นจำนวนหน่วยหรือจำนวนเงินได้ เช่น ในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปสามารถติดตามต้นทุนค่าผ้าเป็นต้นทุนทางตรงของเสื้อผ้าสำเร็จรูป

2) ต้นทุนทางอ้อม หมายถึง ต้นทุนที่ไม่สามารถติดตามเข้าหน่วยวัดต้นทุนได้ง่ายหรือไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าเกิดจากการผลิตสินค้าชนิดใด หน่วยใด เนื่องจากต้นทุนเหล่านี้เกิดจากหน่วยวัดต้นทุนหลายหน่วย ให้ประโยชน์แก่สินค้าหลายชนิด หลายหน่วยงาน เช่น ค่าไฟฟ้าโรงงาน เงินเดือนผู้ควบคุมงาน ค่าเสื่อมราคาอาคารโรงงาน ค่าเบี้ยประกันโรงงาน และค่ารักษาความปลอดภัยของโรงงาน ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายรวม จึงไม่สามารถระบุได้ กรณีนี้กิจการจะต้องหาหลักเกณฑ์และวิธีการที่เหมาะสมมาป็นส่วนจัดสรรเข้าหน่วยวัดต่าง ๆ

2.1.2.7 การจำแนกต้นทุนตามลักษณะของความรับผิดชอบ

การจำแนกโดยวิธีนี้ เป็นการจำแนกต้นทุนที่เกิดขึ้นในหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยมีหัวหน้ารับผิดชอบในจำนวนต้นทุนชนิดนี้ เช่น แผนกผลิต รับผิดชอบต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการผลิตสินค้า ซึ่งได้แก่ ต้นทุนวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต

1) ต้นทุนที่ควบคุมได้ หมายถึง ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่สามารถระบุ และกำหนดได้ว่าหน่วยงานใดหรือบุคคลใดเป็นผู้รับผิดชอบ และสามารถกำหนดสั่งการให้เพิ่มต้นทุนลงได้จากการตัดสินใจของหน่วยงานหรือบุคคลนั้น เช่น ผู้จัดการโรงงานสามารถควบคุมต้นทุนการผลิตที่เกิดจากการใช้วัตถุดิบ แรงงาน และค่าใช้จ่ายการผลิตได้ โดยการควบคุมไม่ให้สูงกว่าหรือมากกว่าที่ได้กำหนดไว้

2) ต้นทุนที่ควบคุมไม่ได้ หมายถึง ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่สามารถกำหนดได้หรืออยู่ภายใต้อำนาจการสั่งการนั้นได้ และไม่สามารถควบคุมต้นทุนประเภทนี้ให้เพิ่มขึ้น หรือลดลงได้ เช่น ผู้ควบคุมตรวจตราประจำแผนก อาจจะควบคุมแผนกตนเองได้แต่ไม่สามารถควบคุมต้นทุนค่าเสื่อมราคาโรงงานที่ได้รับจัดสรรป็นส่วนให้แผนกของตนเองได้

2.1.2.8 การจำแนกต้นทุนตามลักษณะการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการตัดสินใจ

การจำแนกต้นทุนโดยวิธีนี้ เป็นการจำแนกต้นทุนของการวิเคราะห์ต้นทุนตามปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญอันหนึ่งของผู้บริหาร คือ การตัดสินใจในการดำเนินงานของธุรกิจซึ่งบางครั้งอาจจะต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งปัญหาประจำวันหรือปัญหาเฉพาะหน้า ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ข้อมูลต้นทุนเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ทำให้ธุรกิจได้รับประโยชน์สูงสุด ในบางกรณีจะต้องคาดหว้งหรือปรับปรุงต้นทุนที่เกิดขึ้นในอดีตมาปรับแก้ไขให้เข้ากับเหตุการณ์ในปัจจุบัน และยังคงพิจารณาต้นทุนที่ใช้ในการตัดสินใจหรือต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรือทางเลือกที่ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณา เพื่อการตัดสินใจ จำแนกเป็นต้นทุนส่วนต่าง ต้นทุนค่าเสียโอกาส ต้นทุนที่หลีกเลี่ยงได้ และต้นทุนจม

1) ต้นทุนส่วนต่าง หมายถึง ผลต่างของต้นทุนรวมระหว่างสองทางเลือกหรือต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงไปจากต้นทุนเดิมตามแบบที่เคยปฏิบัติ โดยเปรียบเทียบกับทางเลือกอื่น ๆ เนื่องจากการตัดสินใจ กระทำแทนการดำเนินการ ด้วยการเพิ่มลดหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการใหม่ ๆ อาจจะมีผลทำให้ธุรกิจมีผลกำไรเพิ่มขึ้น จึงเป็นต้นทุนที่ใช้สำหรับวิเคราะห์การเลือกปฏิบัติวิธีการเดิมกับวิธีการใหม่ หากต้นทุนหรือรายได้มีความแตกต่างกัน ต้นทุนส่วนต่างนี้จะช่วยให้ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจเลือกการผลิตที่มีหลายทางเลือก โดยสนใจเฉพาะต้นทุนที่มีส่วนต่างเท่านั้น ส่วนต้นทุนที่เหมือนกันก็ไม่สนใจ พิจารณานำมาตัดสินใจ ต้นทุนที่ไม่แตกต่างระหว่างทางเลือกจะเป็นต้นทุนที่ไม่มีความหมายต่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกรุ่น ๆ

2) ต้นทุนค่าเสียโอกาส หมายถึง รายได้หรือผลประโยชน์ที่ไม่ได้เกิดจากการเลือกทางเลือกใดทางหนึ่ง และปฏิเสธทางเลือกอีกทางหนึ่ง ทำให้สูญเสียรายได้ที่ควรจะได้รับจากทางเลือกที่ไม่ได้เลือก โดยปกติต้นทุนค่าเสียโอกาสจะไม่มีการบันทึกบัญชีของกิจการ เพราะมิได้เป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง แต่เป็นต้นทุนที่สมมติขึ้นเพื่อใช้ในการตัดสินใจ

3) ต้นทุนที่หลีกเลี่ยงได้ หมายถึง ต้นทุนที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จากการผลิตระดับกิจกรรมหรือหยุดกิจกรรม และสามารถประหยัดได้จากการตัดสินใจเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง ซึ่งหากยกเลิกหรือหยุดกิจกรรมใดแล้ว สามารถยกเลิกต้นทุนนั้นได้ และต้นทุนจะเพิ่มขึ้นเมื่อกิจกรรมเพิ่มขึ้น

4) ต้นทุนจม หมายถึง ต้นทุนที่เกิดขึ้นเนื่องจากผลการตัดสินใจในอดีต ไม่มีผลต่อการตัดสินใจในปัจจุบันและอนาคต ไม่สามารถนำมาพิจารณาในการตัดสินใจ ต้นทุนจมเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นแล้วจะไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะการตัดสินใจจะเป็นอย่างไร ทั้งในปัจจุบันหรืออนาคต ส่วนใหญ่จะเป็นการลงทุนในสินทรัพย์ถาวร เช่น บริษัทได้ตัดสินใจซื้อเครื่องจักรเมื่อ 5 ปี

ก่อน แต่หลังจากซื้อแล้วก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ค่าเครื่องจักรที่ซื้อจะกลายเป็นต้นทุนจมทันที ถึงแม้ว่าต้นทุนจมจะไม่มีผลต่อการตัดสินใจในปัจจุบัน แต่ควรตัดสินใจเลือกทางเลือกที่สามารถใช้ประโยชน์จากต้นทุนได้มากที่สุด

2.2 หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับผลตอบแทน

สิ่งที่ผู้ลงทุนมุ่งหวังจะได้จากการลงทุนไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในธุรกิจ ในหลักทรัพย์ หรือในอสังหาริมทรัพย์ ก็คือ ผลตอบแทนหรืออัตราผลตอบแทนจากการลงทุนนั้น ซึ่งคำว่าอัตราผลตอบแทนนี้มีความหมายกว้างขวางมาก อาจหมายถึงอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนระยะยาว อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ และอัตราผลตอบแทนที่กินความหมายแคบลงไปอีก ก็คืออัตราผลตอบแทนจากโครงการลงทุนเฉพาะ โครงการ ฯลฯ ซึ่งแต่ละอย่างจะมีรูปแบบการวัดที่แตกต่างกันไปบ้าง และการใช้ประโยชน์ก็แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์เป็นสำคัญ อัตราส่วนผลตอบแทนนอกจากใช้ประโยชน์ ในการประเมินผลของโครงการปฏิบัติงาน ยังใช้ประโยชน์ช่วยในการตัดสินใจลงทุน วางแผน ควบคุม และปรับปรุงการดำเนินงาน (เพชรี ชุมทรัพย์. 2554: 279)

2.2.1 อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน

อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (Return on Investment หรือ ROI) เป็นเกณฑ์ ในการวัดการปฏิบัติงานที่มีความสำคัญมาก เกณฑ์ในการวัดการปฏิบัติงานมีหลายอย่าง เช่น วัดจากการเปลี่ยนแปลงในยอดขาย เปลี่ยนแปลงในกำไร หรือวัดจากผลิตผลที่ได้ การวัดแต่ละอย่างมิได้ เป็นเกณฑ์วัดที่สมบูรณ์ ถ้ายอดขายเพิ่มแสดงว่าการปฏิบัติงานทำได้ดี แต่การเพิ่มขึ้นของยอดขาย อาจเป็นผลให้เสียค่าใช้จ่ายสูง เช่น เสียส่วนลดสูง หรือเกิดจากการลดราคา ดังนั้น เกณฑ์การ วัดที่ดีควรวัดจากกำไร ซึ่งเป็นปัญหาอีกว่ากำไรมากหรือน้อย เปรียบเทียบจากอะไร ทางหนึ่งที่ทำ ให้เราทราบถึงภาวะในการหากำไรของบริษัท ก็คือ การเปรียบเทียบกำไรที่ทำได้อัตราของเงินที่ ลงทุน ดังนั้นวิธีการวัดการปฏิบัติงานของธุรกิจด้วยกำไร สุทธิต่อเงินลงทุนในสินทรัพย์ที่ ก่อให้เกิดรายได้ จึงเป็นวิธีที่ใช้ได้ดี และใช้กันอย่างกว้างขวาง

อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน ใช้ประโยชน์ในการเปรียบเทียบเลือกทางเลือกในการ ลงทุน หากทางเลือกต่าง ๆ ให้ผลตอบแทนที่แตกต่างกัน แต่มีระดับความเสี่ยงที่เท่ากัน กรณีเช่นนี้ จะเลือกทางเลือกที่ให้อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนสูงที่สุด แต่ตามข้อเท็จจริงการลงทุนใน สินทรัพย์แต่ละประเภท อัตราผลตอบแทนที่ได้ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเสี่ยงในสินทรัพย์ ลงทุนประเภทนั้น ๆ เช่น ลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล อัตราผลตอบแทนจะต่ำ เนื่องจากความเสี่ยง

น้อยมากหรือกล่าวได้ว่าไม่มีความเสี่ยงเลย ผิดกับการลงทุนในสินทรัพย์ประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินทรัพย์ประเภทที่มีอายุการใช้งานมากกว่าหนึ่งปี ความเสี่ยงจะสูงและอัตราผลตอบแทนที่ต้องการเพื่อให้คุ้มกับความเสี่ยงจึงสูงด้วย ดังนั้นอัตราผลตอบแทนจึงใช้ประโยชน์ในการประเมินผลการดำเนินงานว่าผลตอบแทนที่ได้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่

สูตรในการคำนวณหาอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนมี ดังนี้ (เพชร ชุมทรัพย์, 2554: 282)

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \times 100$$

เงินลงทุนในที่นี้มีได้หลายความหมาย การวัดผลตอบแทนจึงขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในการวัด เป็นต้นว่า วัดผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม ผลตอบแทนจากเงินลงทุนระยะยาว (หนี้สินระยะยาว + ส่วนของผู้ถือหุ้น) หรือผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น เป็นต้น

2.2.1.1 สินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวมเป็นวิธีวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ดีที่สุดของธุรกิจ เป็นการวัดผลตอบแทนจากสินทรัพย์ทั้งหมดที่มีอยู่ในธุรกิจ อย่างไรก็ตามการวัดผลตอบแทนนี้ ผู้วิเคราะห์อาจให้ความสนใจหรือเน้นวัดเงินทุนเฉพาะส่วน หรือคาดคะเนการดำเนินงาน สำหรับสินทรัพย์รวมนั้นอาจมีสินทรัพย์บางส่วนที่มีได้ใช้ในการดำเนินงานตามปกติของธุรกิจ เช่น โรงงานที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ สิ่งอำนวยความสะดวกที่อยู่ระหว่างก่อสร้างของคงเหลือที่มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น เงินสดถือไว้มากเกิดความจำเป็น สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน และรายจ่ายรอการตัดบัญชี ตามแนวคิดนี้ในการคำนวณจะใช้สินทรัพย์ดำเนินงาน จะไม่รวมสินทรัพย์ตามที่กล่าว ทั้งนี้โดยมีแนวคิดที่ว่า ผู้บริหารไม่ควรรีบต้องรับผิดชอบในการหาผลตอบแทนให้กับสินทรัพย์ส่วนที่มีได้นำมาใช้ประโยชน์เพื่อหารายได้โดยตรง แต่แนวคิดอีกลักษณะหนึ่งกลับเห็นว่าสินค้าที่ลงทุนมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น หรือลงทุนในสินทรัพย์ถาวรมากเกินไปจนยังแสดงให้เห็นถึงการใช้นสินทรัพย์เกินขีดประสิทธิภาพ กรณีเช่นนี้ควรที่จะนำสินทรัพย์ดังกล่าวรวมอยู่ในสินทรัพย์ดำเนินงานด้วยอย่างไรก็ตามมีสินทรัพย์บางรายการที่มีใช้การลงทุนเพื่อการดำเนินงานตามปกติของธุรกิจนั้น โดยตรงแต่ลงทุนไว้เนื่องจากมีเงินมากเกินไปหรือเพื่อต้องการควบคุมกิจการอื่น รายการเหล่านี้ ได้แก่ เงินลงทุนระยะยาว อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ดำเนินงาน จึงสมควรรวมสินทรัพย์ดังกล่าว

ในแง่ของการใช้อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนเพื่อการบริหารภายใน ควรประเมินการดำเนินงานด้วยสินทรัพย์ก่อนหักค่าเสื่อมราคาสะสมด้วยเหตุผลดังนี้

ก) สินทรัพย์เมื่อถูกใช้งานผ่านไป ยังคงสามารถใช้งานต่อไปได้ การคิดค่าเสื่อมราคาในแต่ละปีเป็นเพียงการจัดสรรสินทรัพย์ถือเป็นค่าใช้จ่าย เพื่อคำนวณกำไรเท่านั้น

ข) ถ้าสินทรัพย์ที่ใช้เป็นสินทรัพย์สุทธิ ในปีต่อไป สินทรัพย์สุทธิจะลดลงทั้ง ๆ ที่กำไรปีต่อไปยังคงเหมือนเดิม อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนสุทธินี้จะเพิ่มขึ้น ๆ โดยไม่ต้องใช้ความพยายามมากกว่าเดิม ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้

2.2.1.2 เงินลงทุนระยะยาว (หนี้สินระยะยาว + ส่วนของผู้ถือหุ้น) อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนระยะยาว ผู้ที่สนใจในอัตราผลตอบแทนนี้มีอยู่ 2 ฝ่าย ซึ่งต่างก็เป็นผู้ให้เงินลงทุนระยะยาว ได้แก่เจ้าหนี้ระยะยาว และผู้ถือหุ้น

2.2.1.3 ส่วนของผู้ถือหุ้น เป็นอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งอัตราส่วนนี้ผู้ใช้ประโยชน์ก็คือผู้ถือหุ้น เป็นเรื่องว่าผู้ลงทุนจะได้ผลตอบแทนจากเงินลงทุนส่วนนี้เท่าไร

2.2.1.4 กำไรที่นำมาใช้ในการคำนวณควรเป็นกำไรจากการดำเนินงาน กำไรก่อนภาษี หรือกำไรสุทธิ ซึ่งจะใช้กำไรตัวใดนั้นขึ้นอยู่กับอัตราผลตอบแทนที่ต้องการคำนวณหา ซึ่งแบ่งเป็นกรณีดังนี้

ก) ถ้าต้องการคำนวณหาอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม หรือเงินลงทุนระยะยาว กำไรที่ใช้ควรเป็นกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษี ทั้งนี้มองในแง่ผลตอบแทนให้แก่เจ้าของเงินทุน คือ เจ้าหนี้ ส่วนเงินปันผลถือเป็นผลตอบแทนที่ให้แก่ทุนส่วนของผู้ถือหุ้น

ข) การคำนวณอัตราผลตอบแทนส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ กำไรที่จะต้องเป็นเป็นกำไรหลังหักดอกเบี้ยและหลังหักภาษีเงินได้ นอกจากนี้หากเป็นบริษัทที่มีหุ้นบุริมสิทธิ เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ จะต้องนำหักออกด้วย เพื่อหากำไรส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญ

2.2.1.5 เป้าหมายในการใช้อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน

การปฏิบัติงานอย่างประหยัด เป็นเป้าหมายแรกของธุรกิจที่จะต้องถือปฏิบัติ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและดำเนินงานจะเป็นตัวกำหนดความอยู่รอดทางการเงินของธุรกิจนั้น จึงเป็นตัวดึงดูดใจเจ้าของเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ และให้ผลตอบแทนแก่เจ้าของเงินลงทุนเหล่านั้นอย่างเพียงพอ อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน จึงเป็นเครื่องวัดการดำเนินงานของธุรกิจและยังใช้ประโยชน์ที่สำคัญที่สุด 2 ประการ คือ

ก) ใช้เป็นเครื่องมือชี้ความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานของฝ่ายบริหาร กำไรที่ได้เพียงพอหรือมากกว่าค่าของทุนในเงินที่จ่ายลงทุนในธุรกิจหรือไม่ สิ่งสำคัญที่สุดขึ้นอยู่กับสินทรัพย์ที่มีอยู่ ความชำนาญความซื่อสัตย์ และแรงกระตุ้นจากฝ่ายบริหาร ดังนั้นการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนจากเงินลงทุนเป็นระยะเวลายาว เป็นสิ่งที่ผู้วิเคราะห์ต้องให้ความสนใจและให้

ความสำคัญอย่างมาก จะต้องประมาณถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจนั้น และตัวที่สำคัญก็คือ คุณภาพของฝ่ายบริหาร

ข) ใช้เป็นเครื่องมือในการคาดคะเนกำไร หน้าที่สำคัญประการที่สอง ของอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน ก็คือ เป็นสื่อกลางในการคาดคะเนกำไร กรณีนี้จะใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ระหว่างกำไรกับเงินลงทุน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อเป็นตัวเชื่อมโยงหาอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนในอนาคตได้ ตามวิธีนี้นอกจากใช้เป็นเครื่องมือเบื้องต้นในการคาดคะเนกำไรแล้ว ยังใช้เป็นเครื่องมือทดสอบกำไรที่คาดคะเนได้จากวิธีอื่นอีกส่วนหนึ่ง

2.2.2 อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม

อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (Return on Assets หรือ ROA) ในหมวดของการวัดประสิทธิภาพในการบริหารงานของฝ่ายบริหาร เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า อัตราความสามารถในการหากำไร (Earning Power) เป็นการวัดการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ที่มีอยู่่าใช้ได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งคำนวณจากสูตร ดังนี้ (เพชรี ขุมทรัพย์, 2554: 283)

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (ROA)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \times 100$$

2.3 การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน

2.3.1 การวิเคราะห์ต้นทุน

การวิเคราะห์พฤติกรรมต้นทุน (cost behavior analysis) เป็นการวิเคราะห์ผลที่ต้นทุนตอบสนองการเปลี่ยนแปลงปริมาณกิจกรรมการผลิต ณ ระดับต่าง ๆ เนื่องจากต้นทุนต่อหน่วยจะมีการผันแปรไปได้เมื่อปริมาณการผลิตเปลี่ยนแปลง เพราะต้นทุนบางส่วนที่เป็นต้นทุนคงที่ ไม่ว่าจะปริมาณการผลิตจะมากหรือน้อยเพียงใด ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยเปลี่ยนแปลงไป ในที่นี้ต้องพิจารณาที่ต้นทุนผันแปร (variable cost) ต้นทุนคงที่ (fixed cost) ต้นทุนกึ่งคงที่ (semi-fixed cost) (อดิศร เลาหวิช, 2552: 77)

2.3.1.1 ต้นทุนผันแปร (Variable cost) หมายถึง ต้นทุนที่แปรเปลี่ยนโดยตรงหรือเกือบโดยตรงกับระดับการผลิตที่แปรเปลี่ยนไป ในกิจการที่ผลิตสินค้า ต้นทุนผันแปรจะได้แก่ วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงทางตรง เพราะปริมาณการใช้วัตถุดิบทางตรง และค่าแรงทางตรงจะผันแปรตามปริมาณการผลิตอย่างแน่นอน สำหรับในกิจการที่ซื้อสินค้ามาจำหน่ายต้นทุนผันแปรจะได้แก่ต้นทุนขาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับต้นทุนของสินค้าที่กิจการขายออกไป

2.3.1.2 ต้นทุนคงที่ (Fixed cost) หมายถึง ต้นทุนที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามยอดผลิตโดยตรง ไม่ว่าปริมาณการผลิตจะมากหรือน้อย เช่น การที่กิจการเช่าโรงงานและต้องเสียค่าเช่าไม่ว่าการผลิตจะมากหรือน้อยกิจการก็ต้องเสียค่าเช่าเท่าเดิม ดังนั้น ยิ่งผลิตสินค้ามากเท่าใด ต้นทุนคงที่ของสินค้าต่อหน่วยก็จะต่ำลง ในทางตรงกันข้าม ถ้าผลิตน้อยลงต้นทุนต่อหน่วยก็จะยิ่งสูงขึ้น

2.3.1.3 ต้นทุนกึ่งคงที่ (Semi-fixed cost) ต้นทุนคงที่นั้น แม้จะไม่ผันแปรตามปริมาณการผลิต แต่ก็เพียงระดับการผลิตช่วงหนึ่งเท่านั้น ถ้ากิจการต้องเพิ่มกำลังการผลิตมากขึ้น กิจการอาจต้องเช่าโรงงานเพิ่ม มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม โดยที่ปริมาณการผลิตในโรงงานแห่งที่สองอาจไม่มากนัก ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยเพิ่มขึ้นได้

2.3.1.4 ต้นทุนรวม (Total cost) หมายถึง ต้นทุนผันแปรกับต้นทุนคงที่เป็นต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นจริง

2.3.2 การวิเคราะห์ต้นทุน ปริมาณ และกำไร

การวิเคราะห์ต้นทุน ปริมาณ และกำไร หมายถึง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของต้นทุน ปริมาณ และกำไร ที่ได้จากการดำเนินงาน การวิเคราะห์มีประโยชน์ในแง่ของการนำผลที่ได้มาใช้ในการพิจารณาผลการดำเนินงาน ทราบราคาขาย ทราบจุดคุ้มทุนของการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายแต่ละครั้ง และทราบแนวทางในการกำหนดราคา ปริมาณจำหน่ายเพื่อให้ได้กำไรตามที่ต้องการสิ่งเหล่านี้ผู้วิเคราะห์จะต้องพิจารณาความสัมพันธ์ของต้นทุนที่ผันแปรตามยอดขาย ต้นทุนคงที่ ซึ่งแปรเปลี่ยนตามยอดขาย และปริมาณขาย โดยมีปัจจัยสำคัญที่ควรทราบดังนี้

2.3.2.1 กำไรขั้นต้น (Contribution margin) หมายถึง ผลต่างของยอดขายสุทธิกับต้นทุนผันแปร

2.3.2.2 กำไรขั้นต้นต่อหน่วย (Contribution margin per unit) หมายถึง การพิจารณาผลต่างของยอดขายสุทธิกับต้นทุนผันแปร แต่คิดบนอัตราต่อหน่วย

2.3.3 การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน

จุดคุ้มทุน (Break even point) หมายถึง จุดขายแสดงในรูปปริมาณหน่วยขายหรือราคาขายรวม ณ จุดที่ไม่เกิดกำไรหรือขาดทุน หากพิจารณาจะพบว่า ณ จุดคุ้มทุน คือการที่กิจการจะต้องขายเพื่อให้ออกขาย ณ จุดดังกล่าวครอบคลุมทั้งต้นทุนผันแปรที่เกิดขึ้นทุก ๆ หน่วยที่ขาย และขายด้วยปริมาณมากพอที่กำไรที่เกิดขึ้นแต่ละหน่วยเมื่อรวมกันแล้วมีมูลค่าเท่ากับต้นทุนคงที่ทั้งหมดจึงทำให้เกิดการเสมอตัว ไม่ขาดทุนหรือกำไร

การวิเคราะห์โดยใช้กำไรขั้นต้นต่อหน่วย เป็นการวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดที่ว่าจำเป็นต้องขายกี่หน่วยเพื่อให้กำไรขั้นต้นต่อหน่วยครอบคลุมต้นทุนคงที่ทั้งหมด จะทำให้เข้าใจง่ายที่สุด ทั้งนี้

เพราะกำไรต่อหน่วยหลังหักต้นทุนผันแปร เหลือเท่าใดก็นำไปหารต้นทุนคงที่ทั้งหมด ที่เกิดขึ้น ก็จะเป็นปริมาณขาย ณ จุดคุ้มค่าต้นทุนคงที่ และไม่เกิดกำไรหรือขาดทุน

การคำนวณหาจุดคุ้มทุนสามารถคำนวณได้จากสูตร ดังนี้ (เฉลิมขวัญ คุรุทบุญยงค์, 2554: 259)

$$\text{ปริมาณขาย ณ จุดคุ้มทุน} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่รวม}}{\text{ราคาต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}}$$

2.3.4 การวิเคราะห์ผลตอบแทน

งบกำไรขาดทุนเป็นงบแสดงผลการดำเนินงานของธุรกิจสำหรับช่วงเวลาหนึ่ง การวิเคราะห์รายละเอียดของแต่ละรายการที่สำคัญ ๆ ในงบกำไรขาดทุนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เนื่องจากความสำเร็จของธุรกิจในระยะยาวขึ้นอยู่กับกำไรที่ธุรกิจนั้นทำมาหาได้

รายการสำคัญในงบกำไรขาดทุน ถ้าเราย้อนกลับไปดูงบกำไรขาดทุน จะสังเกตเห็นว่ามีรายการสำคัญ ๆ ดังนี้ คือ ยอดขาย ต้นทุนขาย กำไรขาดทุน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน กำไรจากการดำเนินงาน และกำไรสุทธิ (เพชร ชุมทรัพย์, 2554: 307)

ยอดขายที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุน เป็นรายการแสดงรายได้ของธุรกิจที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น สะท้อนให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานของธุรกิจ จากงบกำไรขาดทุน ผลต่างระหว่างยอดขายกับต้นทุนขายและค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ก็คือกำไรจากการดำเนินงาน (EBIT) โดยปกติเมื่อยอดขายเพิ่มขึ้นกำไรจากการดำเนินงานมักจะเพิ่มขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามการที่ยอดขายของธุรกิจเพิ่มขึ้นก็มิได้หมายความว่าธุรกิจนั้นจะต้องมีกำไรจากการดำเนินงานเพิ่มขึ้นเสมอไป ถ้าอัตราการเพิ่มขึ้นของต้นทุนและค่าใช้จ่ายดำเนินงานนั้นเพิ่มขึ้นในอัตราเร็วกว่าอัตราเพิ่มของยอดขายแล้วกำไรจากการดำเนินงานแทนที่จะเพิ่มขึ้นกลับจะลดลง นอกจากนี้กำไรจากการดำเนินงานที่ได้อาจไม่สามารถชดเชยดอกเบี้ยจ่ายในช่วงเวลานั้น ถ้าเป็นเช่นนี้บริษัทก็จะเกิดผลขาดทุน ในทางตรงกันข้ามเมื่อยอดขายของธุรกิจลดลง ก็ไม่ได้หมายความว่ากำไรจากการดำเนินงานจะลดลงเสมอไป อย่างไรก็ตามยอดขายก็ยังเป็นตัววัดสถานภาพของธุรกิจนั้นในอุตสาหกรรมนั้น ๆ ว่ามีพลังมากน้อยเพียงใด

อัตราส่วนต้นทุนขายต่อขายสุทธิ สะท้อนให้เห็นว่ายอดขายสุทธิ 100 บาท เป็นต้นทุนสินค้าที่ขายเท่าใด (เพชร ชุมทรัพย์, 2554: 309)

$$\text{อัตราส่วนต้นทุนขายต่อขายสุทธิ} = \frac{\text{ต้นทุนขาย}}{\text{ขายสุทธิ}} \times 100$$

2.3.5 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของกำไรขั้นต้น

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของกำไรขั้นต้น เป็นการเน้นวิเคราะห์เฉพาะช่วงก่อนกำไรขั้นต้น ได้แก่ ยอดขาย และต้นทุนขาย ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกำไรขั้นต้นนั้นอาจเนื่องมาจากราคาขายต่อหน่วย จำนวนหน่วยและต้นทุนต่อหน่วย เป็นต้น ถ้าบริษัทมีสินค้าเพียงชนิดเดียว งบกำไรขาดทุนเฉพาะส่วนกำไรขั้นต้นจะแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากยอดขาย ราคาขาย และต้นทุนสินค้าที่ขายของสินค้านั้น หรือกล่าวย่อ ๆ ว่า

2.3.5.1 ยอดขายเปลี่ยนแปลงเนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงจำนวนหน่วยขาย และราคาขายของสินค้านั้น

2.3.5.2 ต้นทุนขายเปลี่ยนแปลงเนื่องมาจากจำนวนหน่วยขาย และต้นทุนของสินค้านั้น

2.3.6 การวิเคราะห์กำไรจากการดำเนินงาน

เป็นการวิเคราะห์กำไรขั้นต้นกับกำไรจากการดำเนินงาน รายการที่วิเคราะห์ระหว่างช่วงนี้ก็คือ ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ซึ่งค่าใช้จ่ายดำเนินงานนี้ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการขาย ค่าใช้จ่ายในการบริหาร และค่าใช้จ่ายทั่วไป เมื่อนำกำไรขั้นต้นหักด้วยค่าใช้จ่ายดำเนินงานดังกล่าว ก็จะได้กำไรจากการดำเนินงาน การวิเคราะห์ในช่วงนี้ สิ่งที่ผู้วิเคราะห์ต้องการทราบก็คือ กำไรจากการดำเนินงานปีนี้เป็นเท่าไร เพิ่มขึ้นหรือลดลงจากปีก่อน ๆ มากน้อยเพียงใด และการที่กำไรจากการดำเนินงานเพิ่มหรือลดเป็นสาเหตุอะไร

อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานต่อขายสุทธิ อัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการทำกำไรเมื่อเทียบกับยอดขาย (เพชรี ชุมทรัพย์, 2554: 310)

สูตรที่ใช้ในการคำนวณอัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานต่อขายสุทธิ มีดังนี้

$$\text{อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานต่อขายสุทธิ} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{ขายสุทธิ}} \times 100$$

2.3.7 การวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไร

อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร เป็นอัตราส่วนที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพในการหารายได้ให้กับธุรกิจ ประกอบด้วยอัตราส่วนสำคัญดังนี้

2.3.7.1 อัตราส่วนกำไรขั้นต้น (Gross Profit Margin) เป็นอัตราส่วนที่เปรียบเทียบกำไรขั้นต้นกับยอดขาย เป็นการประเมินถึงความสามารถขั้นต้นของธุรกิจว่ามีความสามารถทำกำไรเบื้องต้นมากน้อยเพียงใด สูตรที่ใช้ในการคำนวณอัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานต่อขายสุทธิ มีดังนี้ (เฉลิมขวัญ คุรุชญงค์, 2554: 93)

$$\text{อัตราส่วนกำไรขั้นต้น} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{ขายสุทธิ}} \times 100$$

$$\text{อัตราส่วนกำไรขั้นต้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ยอดขาย}} \times 100$$

อัตราส่วนกำไรสุทธิ (Net Profit Margin) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างยอดขายกับกำไรสุทธิ เพื่อประเมินผลกำไรที่หักค่าใช้จ่ายทุกรายการแล้ว

2.4 สภาพปัจจุบันของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

หมู่บ้านหนองนาคำ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร อยู่ห่างจากตัวเมืองพิจิตรประมาณ 25 กิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ 270 ครัวเรือน จำนวน 1,001 คน มีพื้นที่ 10,757 ไร่ (องค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง, 2554) ประชาชนส่วนใหญ่ จะประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยเฉพาะการทำนาปลูกข้าว ในอดีตเกษตรกรในหมู่บ้านจะทำนาได้เพียงปีละครั้ง เนื่องจากต้องอาศัยน้ำตามธรรมชาติในฤดูฝนเพื่อเพาะปลูกเท่านั้น แต่ในปัจจุบันมีระบบชลประทานน้ำพลังไฟฟ้า ทำให้เกษตรกรสามารถทำนาได้ 5 ครั้ง ในรอบ 2 ปี คือเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกข้าวนาปรัง เนื่องจากมีอายุการเก็บเกี่ยวสั้นกว่าการปลูกข้าวนาปี และใช้วิธีการเพาะปลูกแบบทำนาหว่านน้ำตม มีการใช้ปุ๋ยเคมี ใช้ยาปราบวัชพืชและศัตรูพืช ฟังเพลงการใช้เครื่องจักรและการจ้างแรงงานในการทำทุกขั้นตอน ถึงแม้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะสามารถทำนาปลูกข้าวได้ถึง 5 ครั้ง ในรอบ 2 ปี ซึ่งน่าจะทำให้มีรายได้ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่จากการสังเกตกลับพบว่าเกษตรกรมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น และจากการสัมภาษณ์พูดคุยกับเกษตรกร ทำให้ได้เห็นปัญหาซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบอยู่ อาทิเช่น ไม่มีพื้นที่ทำนาเป็นของตนเอง ปุ๋ยเคมีมีราคาแพง ยาปราบวัชพืชและศัตรูพืชมีราคาแพง น้ำมันมีราคาแพง ค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น ขาดเงินทุน และขาดแรงงานเป็นต้น ซึ่งหากพิจารณาปัญหาดังกล่าวข้างต้นที่เกษตรกรประสบอยู่ในปัจจุบัน ล้วนแล้วแต่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อต้นทุน และกำไรสุทธิจากการประกอบอาชีพปลูกข้าวทั้งสิ้น

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิรนาท ศรีเจริญ และคณะ (2554) การพัฒนาบัญชีต้นทุนการผลิตข้าวเพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนของเกษตรกรที่มีที่นาเป็นของตนเอง ตำบลบ้านวังยาว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาต้นทุนการผลิตข้าวสำหรับการวิเคราะห์ผลตอบแทนของเกษตรกรที่มีที่นาเป็นของตนเอง 2) เพื่อพัฒนาบัญชีต้นทุนของเกษตรกรสำหรับการผลิตข้าว การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้สัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรกร 10 คนและใช้แบบสอบถามจากเกษตรกร 5 หมู่บ้านจำนวน 50 คน โดยสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ระยะที่ 2 ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำบัญชีต้นทุนการผลิตข้าว มีผู้เข้าร่วมอบรมทั้งหมด 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ต้นทุนรวมเฉลี่ย ต้นทุนคงที่เฉลี่ย ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย และจุดคุ้มทุน ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ผลการวิเคราะห์ต้นทุนพบว่า (1) ต้นทุนรวมที่เป็นนาปักดำเฉลี่ยไร่ละ 3,671.65 บาท นาหว่านเฉลี่ยไร่ละ 3,242.74 บาท (2) มีรายได้จากการปลูกข้าวเหนียวที่เป็นนาหว่าน เฉลี่ยไร่ละ 3,784.38 บาท และนาปักดำต้นกล้าเฉลี่ยไร่ละ 4,175.78 บาท รายได้จากการปลูกข้าวเจ้าที่เป็นนาหว่าน เฉลี่ยไร่ละ 6,571.25 บาท และนาปักดำต้นกล้าเฉลี่ยไร่ละ 7,250.90 บาท (3) ผลตอบแทนที่เป็นกำไร การปลูกข้าวเหนียวที่เป็นนาหว่าน เฉลี่ยไร่ละ 541.61 บาท และนาปักดำเฉลี่ยไร่ละ 504.13 บาท ส่วนการปลูกข้าวเจ้าที่เป็นนาหว่าน เฉลี่ยไร่ละ 3,328.50 บาท และนาปักดำเฉลี่ยไร่ละ 3,579.25 บาท 2) ผลการพัฒนาบัญชีต้นทุนของเกษตรกรสำหรับการผลิตข้าว พบว่า (1) เกษตรกรให้ความสนใจเป็นอย่างมากมีความกระตือรือร้นในการซักถามในเนื้อหาที่ไม่เข้าใจ เพราะเป็นความรู้ใหม่ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตอบข้อซักถามกัน (2) ผลการฝึกทักษะในการทำบัญชีต้นทุนการผลิตข้าว พบว่าส่วนใหญ่ฝึกการกรอกบัญชีได้อย่างเข้าใจทำได้อีกต้อง มีส่วนน้อยที่เป็นผู้สูงอายุจะอ่านหนังสือไม่ได้แต่รู้จักตัวเลขจึงต้องอ่านให้ฟังและพากรอกข้อมูลแบบตัวต่อตัว (3) ผลการพัฒนาแบบฟอร์มบัญชีต้นทุนการผลิตข้าว ภายหลังจากปรับปรุงแบบฟอร์มและผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ 2 คนแล้วได้เอกสารคู่มือจำนวน 4 หน้า และ VCD โปรแกรม Microsoft Word

สุพิมล ปัญญาบาล (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกอ้อยส่งขายบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแม่วัง จำกัด จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกอ้อยส่งขายบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแม่วัง จำกัด ของเกษตรกรจังหวัดลำปาง พบว่า กลุ่มที่น่าสนใจลงทุนเพราะมีมูลค่าปัจจุบันเป็นบวกและมีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงมากกว่าร้อยละ 6 ซึ่งเท่ากับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่เกษตรกรได้กู้มาเพื่อใช้ดำเนินการทำไร่อ้อย คือ 1) กลุ่มปลูกบนพื้นที่ราบ มีที่ดินเป็นของตนเอง

ทั้งหมด ยกเว้นกลุ่มขนาดพื้นที่ 1- 10 ไร่ ไม่มีรถไถเดินตามและรถไถคราด 2) กลุ่มปลูกบนพื้นที่ราบเช่าที่ดินทั้งหมด 3) กลุ่มปลูกบนพื้นที่เนินเขา มีที่ดินเป็นของตนเอง คือ กลุ่มขนาดพื้นที่ 1- 10 ไร่ และขนาดพื้นที่ 40-59 ไร่ ที่มีรถไถเดินตามและรถไถคราด 4) กลุ่มปลูกบนพื้นที่เนินเขาเช่าที่ดิน คือกลุ่มขนาดพื้นที่ 1- 10 ไร่ ขนาดพื้นที่ 11-39 ไร่ และขนาดพื้นที่ 40-59 ไร่ ที่มีรถไถเดินตามและรถไถคราด

กัญญนัทธ ดันติสุข (2551) ได้ทำการศึกษา เรื่องต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกข้าวแบบหวานน้ำตมในพื้นที่แต่ละขนาดในตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทน จากการลงทุนปลูกข้าวแบบหวานน้ำตมในพื้นที่แต่ละขนาดในตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยทำการเปรียบเทียบพื้นที่ 3 ขนาด คือ การปลูกข้าวที่มีขนาดพื้นที่น้อยกว่า 50 ไร่ การปลูกข้าวที่มีขนาดพื้นที่ 50-100 ไร่ และการปลูกข้าวที่มีขนาดพื้นที่ 100 ไร่ขึ้นไป 2) เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการลงทุนปลูกข้าวแบบหวานน้ำตม ในเขตตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 3) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสวนราชการที่เกี่ยวข้อง นำไปพัฒนาเกษตรกรในการลดต้นทุนปลูกข้าว ผลการศึกษาพบว่า ต้นทุนและผลตอบแทน จำแนกตามขนาดพื้นที่เพาะปลูก สรุปได้ดังนี้ 1. พื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่า 50 ไร่ มีต้นทุนรวมในการปลูกข้าวเฉลี่ยต่อไร่ต่อฤดู เป็นจำนวน 4,244.54 บาท มีกำไรสุทธิ 5,775.46 บาท มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) เท่ากับ ร้อยละ 73.77 มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เป็นบวก มีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (IRR) เท่ากับ ร้อยละ 27.99 2. พื้นที่เพาะปลูก 50-100 ไร่ มีต้นทุนรวมในการปลูกข้าวเฉลี่ยต่อไร่ต่อฤดู เป็นจำนวน 3,927.56 บาท มีกำไรสุทธิ 5,836.58 บาท มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) เท่ากับ ร้อยละ 107.28 มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เป็นบวก มีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (IRR) เท่ากับ ร้อยละ 79.48 3. พื้นที่เพาะปลูก 100 ไร่ ขึ้นไป มีต้นทุนรวมในการปลูกข้าวเฉลี่ยต่อไร่ต่อฤดู เป็นจำนวน 3,574.21 บาท กำไรสุทธิ 6,268.65 บาท มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) เท่ากับ ร้อยละ 143.29 มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เป็นบวก มีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (IRR) เท่ากับ ร้อยละ 124.96 อย่างไรก็ตามผู้ลงทุนควรพิจารณาองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้องนอกเหนือจากการวิเคราะห์ทางด้านบัญชีและการเงิน เช่น ด้านการตลาดด้านเทคนิคการผลิต และด้านการจัดการ เพื่อช่วยในการตัดสินใจและความประเมินความเป็นไปได้ของโครงการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ยุพรัตน์ จันทรแก้ว (2551) ทำการศึกษาเรื่อง ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามนโยบายของรัฐบาล โครงการจัดตั้งนิคมการเกษตรพืช อาหารและพลังงานทดแทนกรณีศึกษา สมาชิกสหกรณ์นิคมแม่สอด จำกัด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์เพื่อ

ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์นิคมแม่สอด และเข้าร่วมโครงการจัดตั้งนิคมการเกษตรพืช อาหารและพลังงานทดแทน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าว ในระยะแรกและสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในปี พ.ศ. 2551 จำนวน 144 ราย พบว่า การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แบบมีระบบน้ำ กลุ่มที่ให้ผลตอบแทนดีที่สุด คือ กลุ่มขนาดพื้นที่ 66 – 100 ไร่ โดยมีผลกำไรสุทธิเท่ากับ 3,087.03 บาทต่อไร่ อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตรากำไรต่อต้นทุน เท่ากับร้อยละ 58.58, 0.02, 0.03 และ 141.43 ตามลำดับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แบบไม่มีระบบน้ำกลุ่มที่ให้ผลตอบแทนที่ดีที่สุด คือ กลุ่มขนาดพื้นที่ 66 – 100 ไร่ โดยมีผลกำไรสุทธิเท่ากับ 2,393.97 บาทต่อไร่ อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตรากำไรต่อต้นทุนเท่ากับร้อยละ 51.21, 0.05, 0.06 และ 106.29 ตามลำดับ จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์นิคมแม่สอด และเข้าร่วมโครงการจัดตั้งนิคมการเกษตรพืชอาหารและพลังงานทดแทน ในระยะแรกและสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในปี พ.ศ. 2551 พบว่าให้ผลตอบแทนที่ดีและเหมาะสมต่อการลงทุน

ศุภลักษณ์ มุลสมบัติ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวโพดของเกษตรกรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวโพดของเกษตรกรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การปลูกข้าวโพดแบบใช้สารเคมี กลุ่มที่ให้ผลตอบแทนดีที่สุด คือกลุ่มขนาดพื้นที่ 2 – 3 ไร่ โดยมีผลกำไรสุทธิเท่ากับ 897.42 บาท ต่อไร่ อัตรากำไรต่อต้นทุน อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์รวม และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น เท่ากับร้อยละ 87.74, 46.73, 17.11 และ 39.97 ตามลำดับ การปลูกข้าวโพดแบบปลอดสารเคมี กลุ่มที่ให้ผลตอบแทนดีที่สุดคือกลุ่มขนาดพื้นที่ 1 ไร่ โดยมีผลกำไรสุทธิเท่ากับ 860.81 บาทต่อไร่ อัตรากำไรต่อต้นทุน อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์รวม และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น เท่ากับร้อยละ 80.97, 44.72, 50.90 และ 55.90 ตามลำดับ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว ของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตรที่ประกอบอาชีพปลูกข้าว จำนวน 83 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตรที่ประกอบอาชีพปลูกข้าว จำนวน 10 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าเกษตรกรมีวิธีการจัดการเกี่ยวกับการปลูกข้าวไม่แตกต่างกัน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนปลูกข้าว ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา แหล่งเงินทุน ภาระหนี้สิน วิธีการเพาะปลูก และแบบปลายเปิด (Open-ended) สอบถามเกี่ยวกับพื้นที่ในการปลูกข้าว จำนวนแรงงานที่ใช้ในการปลูกข้าวต้นทุน/ค่าใช้จ่าย การลงทุนในสินทรัพย์ (เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร) และรายได้จากการจำหน่ายข้าว

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา สืบค้นข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทน เพื่อสร้างและพัฒนาแบบสอบถามขึ้น โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวของเกษตรกร
 - ตอนที่ 3 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว
2. นำร่างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำปรึกษา และตรวจสอบข้อคำถามเพื่อให้ได้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ถูกต้องเหมาะสม
3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุง แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จสมบูรณ์แล้วไปทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้แก่เกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ที่ประกอบอาชีพปลูกข้าว โดยผู้ศึกษาเลือกสอบถามเกษตรกรรายย่อยที่มีขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าว 10 – 30 ไร่ จำนวน 10 คน
2. รวบรวมแบบสอบถามที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แปลงข้อมูล ลงรหัส และทำการประมวลผล
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การตีความข้อมูล (Interpretation) การเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) การสังเคราะห์ข้อมูล (Data Synthesis) และการสรุปผล (Generalization)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้อธิบายลักษณะข้อมูลที่รวบรวม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) เป็นตารางแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ (Percentage)

1. การนำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ

ผู้ศึกษาจึงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. การนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้การนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพมีความชัดเจนเป็นรูปธรรม ผู้ศึกษาจึงกำหนดการนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการสรุปเป็นตัวเลข และข้อความ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการศึกษารั้งนี้ เป็นการศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผู้ศึกษานำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวของเกษตรกร
3. ศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำนวน 10 คน ซึ่งผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา แหล่งเงินทุน และภาระหนี้สิน ดังแสดงในตารางที่ 4.1 - 4.5

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน (ค่าความถี่) และค่าร้อยละของข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไป

จำแนกตามเพศ

	เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ชาย		10	100.00
2. หญิง		0	0.00
	รวม	10	100.00

จากตารางที่ 4.1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเป็นเพศชาย

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวน (ค่าความถี่) และค่าร้อยละของข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไป
จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ต่ำกว่า 20 ปี	0	0.00
2. 21 – 30 ปี	0	0.00
3. 31 – 40 ปี	1	10.00
4. 41 – 50 ปี	4	40.00
5. 51 – 60 ปี	1	10.00
6. มากกว่า 60 ปี	4	40.00
รวม	10	100.00

จากตารางที่ 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปจำแนกตามอายุ พบว่า เกษตรกรมีอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 อายุ 31 – 40 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 อายุ 51 – 60 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวน (ค่าความถี่) และค่าร้อยละของข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไป
จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ต่ำกว่าประถมศึกษาตอนต้น (ป.4)	0	0.00
2. ประถมศึกษาตอนต้น (ป.4)	7	70.00
3. ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.6)	2	20.00
4. มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)	0	0.00
5. มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6/ปวช.)	1	10.00
รวม	10	100.00

จากตารางที่ 4.3 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปจำแนกตามอายุ พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีระดับการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 ระดับการศึกษาประถมศึกษาตอนปลาย (ป.6) จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และมีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6/ปวช.) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวน (ค่าความถี่) และค่าร้อยละของข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไป
จำแนกตามแหล่งเงินทุน

แหล่งเงินทุน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เงินทุนส่วนตัว	0	0.00
2. ธนาคาร/สหกรณ์	7	70.00
3. กองทุนหมู่บ้าน	0	0.00
4. ญาติพี่น้อง	0	0.00
5. แหล่งอื่น ๆ	3	30.00
รวม	10	100.00

จากตารางที่ 4.4 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปจำแนกตามแหล่งเงินทุน พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีแหล่งเงินทุนจากธนาคาร/สหกรณ์ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 และมีแหล่งเงินทุนจากแหล่งอื่น ๆ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวน (ค่าความถี่) และค่าร้อยละของข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไป
จำแนกตามภาระหนี้สิน

ภาระหนี้สิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ต่ำกว่า 10,000 บาท	0	0.00
2. 10,001 – 50,000 บาท	1	10.00
3. 50,001 – 100,000 บาท	4	40.00
4. 100,001 – 150,000 บาท	4	40.00
5. 150,001 – 200,000 บาท	1	10.00
6. มากกว่า 200,000 บาท	0	0.00
รวม	10	100.00

จากตารางที่ 4.5 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพและข้อมูลทั่วไปจำแนกตามภาระหนี้สิน พบว่า เกษตรกรมีภาระหนี้สิน 10,001 – 50,000 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ภาระหนี้สิน 50,001 – 100,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ภาระหนี้สิน 100,001 – 150,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และภาระหนี้สิน 150,001 – 200,000 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวของเกษตรกร

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวของเกษตรกร เกี่ยวกับขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าว และวิธีการเพาะปลูก ดังแสดงในตารางที่ 4.6 - 4.8

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวน (ค่าความถี่) และค่าร้อยละของข้อมูลขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าว

พื้นที่ในการปลูกข้าว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. 10 ไร่	1	10.00
2. 15 ไร่	1	10.00
3. 20 ไร่	3	30.00
4. 22 ไร่	1	10.00
5. 30 ไร่	4	40.00
รวม	10	100.00

จากตารางที่ 4.6 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าว พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ในการเพาะปลูก 10 ไร่ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 มีพื้นที่ในการเพาะปลูก 15 ไร่ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 มีพื้นที่ในการเพาะปลูก 20 ไร่ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 มีพื้นที่ในการเพาะปลูก 22 ไร่ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และมีพื้นที่ในการเพาะปลูก 30 ไร่ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวน (ค่าความถี่) และค่าร้อยละของข้อมูลพื้นที่ในการปลูกข้าวแยกเป็นที่ดินของตนเอง และที่ดินเช่าทำ

พื้นที่ในการปลูกข้าว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ที่ดินของตนเอง	0	0.00
2. ที่ดินเช่าทำ	10	100.00
รวม	10	100.00

จากตารางที่ 4.7 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลการปลูกข้าว พบว่า พื้นที่ในการปลูกข้าวของเกษตรกรทั้งหมดเป็นที่ดินเช่าทำ

ตารางที่ 4.8 แสดงจำนวน (ค่าความถี่) และค่าร้อยละของข้อมูลวิธีการเพาะปลูก

วิธีการเพาะปลูก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. นาดี	0	0.00
2. นาหว่าน	10	100.00
รวม	10	100.00

จากตารางที่ 4.8 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเพาะปลูก พบว่า เกษตรกรทั้งหมดใช้วิธีการเพาะปลูกแบบทำนาหว่าน

4.3 ผลการศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว

การศึกษาต้นทุนในการลงทุนปลูกข้าว ของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ซึ่งมีขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าวขนาดเล็ก 10-30 ไร่ โดยต้นทุนในการปลูกข้าวแบ่งตามส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย ค่าวัสดุคิบ ค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายการผลิต ดังแสดงในตารางที่ 4.9 - 4.15

ตารางที่ 4.9 แสดงการแบ่งประเภทต้นทุนที่ทำการศึกษา

ค่าวัสดุคิบ	ค่าแรงงาน	ค่าใช้จ่ายการผลิต
1. ค่าพันธุ์ข้าว	1. ค่าจ้างหว่านข้าว	1. ค่าจ้างไถนา
	2. ค่าจ้างหว่านปุ๋ย	2. ค่าปุ๋ย
	3. ค่าจ้างฉีดพ่นยาฯ	3. ค่ายาปราบวัชพืช
	4. ค่าจ้างชักร่อง	4. ค่ายาปราบศัตรูพืช
	5. ค่าแรงงานตนเอง	5. ค่าฮอร์โมนบำรุงข้าว
		6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง
		7. ค่าจ้างรถเกี่ยวข้าว
		8. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์
		9. ค่าเช่าที่ดิน

ตารางที่ 4.10 แสดงต้นทุนค่าพันธุ์ข้าว เฉลี่ยต่อไร่ (ขนาดพื้นที่เก็บข้อมูลรวม 227 ไร่)

เกษตรกร	จำนวนพันธุ์ข้าว (ถัง)	ราคาต่อถัง	จำนวน (บาท)
รายที่ 1	30	210	6,300
รายที่ 2	45	200	9,000
รายที่ 3	60	200	12,000
รายที่ 4	60	230	13,800
รายที่ 5	60	250	15,000
รายที่ 6	66	230	15,180
รายที่ 7	90	250	22,500
รายที่ 8	90	200	18,000
รายที่ 9	90	200	18,000
รายที่ 10	90	210	18,900
	รวม		148,680
ต้นทุนค่าพันธุ์ข้าวรวมเฉลี่ยต่อไร่			654.98

จากตารางที่ 4.10 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลต้นทุนค่าพันธุ์ข้าวเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า ค่าพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 654.98 บาทต่อไร่

จากการสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกข้าวรายย่อย จำนวน 10 ราย พบว่า เกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าว 10 ไร่ และ 15 ไร่ จำนวน 2 ราย โดยเฉลี่ยจะออกไปดูแลนาข้าวสัปดาห์ละ 5 วัน ในขณะที่เกษตรกรที่มีพื้นที่ในการปลูกข้าวตั้งแต่ 20 – 30 ไร่ จำนวน 8 ราย จะออกไปดูแลนาข้าวทุกวัน และกำหนดค่าแรงงานตนเองวันละ 200 บาท ซึ่งเป็นอัตราค่าจ้างเดียวกับค่าจ้างแรงงานทั่วไปในหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.11 แสดงต้นทุนค่าแรงงานตนเอง เฉลี่ยต่อไร่ (ขนาดพื้นที่เก็บข้อมูลรวม 227 ไร่)

เกษตรกร	ขนาดพื้นที่	จำนวนวันที่ออกไปดูแลนาข้าว	ค่าแรง (บาท/วัน)	จำนวนแรงงาน (คน)	จำนวน (บาท)
รายที่ 1	10 ไร่	80	200	1	16,000
รายที่ 2	15 ไร่	80	200	1	16,000
รายที่ 3	20 ไร่	120	200	1	24,000
รายที่ 4	20 ไร่	120	200	1	24,000
รายที่ 5	20 ไร่	120	200	1	24,000
รายที่ 6	22 ไร่	120	200	1	24,000
รายที่ 7	30 ไร่	120	200	1	24,000
รายที่ 8	30 ไร่	120	200	1	24,000
รายที่ 9	30 ไร่	120	200	1	24,000
รายที่ 10	30 ไร่	120	200	1	24,000
ต้นทุนค่าแรงงานตนเองรวม เฉลี่ยต่อไร่					986.78

จากตารางที่ 4.11 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลต้นทุนค่าแรงงานตนเองเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า ค่าแรงงานตนเองเฉลี่ย 986.78 บาทต่อไร่

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าแรงงาน เฉลี่ยต่อไร่ (ขนาดพื้นที่เก็บข้อมูลรวม 227 ไร่)

ที่	รายการ	ค่าจ้าง (บาท)/ไร่
1.	ค่าจ้างหว่านข้าว	50
2.	ค่าจ้างหว่านปุ๋ย ครั้งที่ 1 (46-0-0)	50
3.	ค่าจ้างหว่านปุ๋ย ครั้งที่ 2 (30-0-0)	50
4.	ค่าจ้างหว่านปุ๋ย ครั้งที่ 3 (16-20-0)	50
5.	ค่าจ้างฉีดพ่นยาปราบวัชพืช	40
6.	ค่าจ้างฉีดพ่นยาปราบศัตรูพืช	35
7.	ค่าจ้างฉีดพ่นฮอร์โมนบำรุงข้าว	35
8.	ค่าจ้างจักรอ	25
9.	ค่าแรงงานตนเอง	986.78
ค่าแรงงานเฉลี่ยต่อไร่		1,321.78

จากตารางที่ 4.12 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าแรงงานเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า ค่าแรงงานเฉลี่ย 1,321.78 บาทต่อไร่

ตารางที่ 4.13 แสดงต้นทุนค่าปุ๋ย เฉลี่ยต่อไร่ (ขนาดพื้นที่เก็บข้อมูลรวม 227 ไร่)

เกษตรกร	ขนาดพื้นที่	ปริมาณการใช้ปุ๋ย (กระสอบ)			จำนวน (บาท)
		ยูเรีย (46-0-0) (ราคาขาย 900 บาท/กระสอบ)	สูตร (30-0-0) (ราคาขาย 730 บาท/กระสอบ)	สูตร (16-20-0) (ราคาขาย 860 บาท/กระสอบ)	
รายที่ 1	10 ไร่	4	4	4	9,960
รายที่ 2	15 ไร่	6	6	6	14,940
รายที่ 3	20 ไร่	8	8	8	19,920
รายที่ 4	20 ไร่	8	8	8	19,920
รายที่ 5	20 ไร่	8	8	8	19,920
รายที่ 6	22 ไร่	9	9	9	22,410
รายที่ 7	30 ไร่	12	12	12	29,880
รายที่ 8	30 ไร่	12	12	12	29,880
รายที่ 9	30 ไร่	12	12	12	29,880
รายที่ 10	30 ไร่	12	12	12	29,880
ค่าปุ๋ย เฉลี่ยต่อไร่					998.19

จากตารางที่ 4.13 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลต้นทุนค่าปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า ค่าปุ๋ยเฉลี่ย 998.19 บาทต่อไร่

ตารางที่ 4.14 แสดงต้นทุนค่ายาปราบวัชพืช ค่ายาปราบศัตรูพืช และค่าฮอร์โมนบำรุงข้าวเฉลี่ยต่อไร่ (ขนาดพื้นที่เก็บข้อมูลรวม 227 ไร่)

เกษตรกร	ขนาดพื้นที่	ปริมาณการใช้	ราคาขาย	เฉลี่ยต่อไร่ (บาท)
ยาปราบวัชพืช	30 ไร่	1 ขวด	2,200	73.33
ยาปราบศัตรูพืช	5 ไร่	1 ขวด	280	56
ฮอร์โมนบำรุงข้าว	5 ไร่	1 ถัง	130	26
ต้นทุนรวมเฉลี่ย				155.33

จากตารางที่ 4.14 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลต้นทุนค่ายาเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า ค่ายาปราบวัชพืช เฉลี่ย 73.33 บาทต่อไร่ ค่ายาปราบศัตรูพืช 56 บาทต่อไร่ และค่าฮอร์โมนบำรุงข้าว 26 บาทต่อไร่

ตารางที่ 4.15 แสดงข้อมูลสินทรัพย์ (ขนาดพื้นที่เก็บข้อมูลรวม 227 ไร่)

เกษตรกร	ข้อมูลสินทรัพย์							รวม
	กลุ่มที่ 1			กลุ่มที่ 2		กลุ่มที่ 3		
	จอบ	เสียม	มีด หวด	ท่อ สูบน้ำ	เครื่อง พ่นยา	เครื่อง หว่านปุ๋ย/ หว่านข้าว	เครื่อง สูบน้ำ	
รายที่ 1	260	40	380	4,600	0	0	31,000	36,280
รายที่ 2	260	40	380	4,500	11,000	0	31,000	47,180
รายที่ 3	260	40	380	0	11,000	3,900	0	15,580
รายที่ 4	260	40	380	4,500	11,000	3,900	31,000	51,080
รายที่ 5	260	40	380	0	0	0	0	680
รายที่ 6	260	40	380	0	0	0	0	680
รายที่ 7	260	40	380	4,600	0	0	31,000	36,280
รายที่ 8	260	40	380	4,600	0	0	31,000	36,280
รายที่ 9	260	40	380	4,600	11,000	0	31,000	47,280
รายที่ 10	260	40	380	4,500	0	0	31,000	36,180
รวม	2,600	400	3,800	31,900	44,000	7,800	310,000	400,500
สินทรัพย์เฉลี่ยต่อไร่								1,764.32

จากตารางที่ 4.15 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายการและราคาทุนของสินทรัพย์ พบว่า เกษตรกรมีรายการสินทรัพย์จำนวน 10 รายการ มูลค่ารวม 400,500 บาท สินทรัพย์เฉลี่ยเท่ากับ 1,764.32 บาทต่อไร่

คำนวณค่าเสื่อมราคาเครื่องมือและอุปกรณ์เฉลี่ยต่อไร่ต่อหนึ่งฤดูกาลเพาะปลูก คือ 4 เดือน ใช้วิธีเส้นตรง โดยแยกคำนวณตามอายุการใช้งานของสินทรัพย์ 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สินทรัพย์ที่มีอายุการใช้งาน 2 ปี ได้แก่ จอบ เสียม มีดหวด และท่อสูบน้ำ

กลุ่มที่ 2 สินทรัพย์ที่มีอายุการใช้งาน 3 ปี ได้แก่ เครื่องพ่นยา และเครื่องหว่านปุ๋ย/หว่านข้าว

กลุ่มที่ 3 สินทรัพย์ที่มีอายุการใช้งาน 5 ปี ได้แก่ เครื่องสูบน้ำ

ดังนั้น ค่าเสื่อมราคาเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรแต่ละราย จึงคำนวณได้จากค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์กลุ่มที่ 1 บวก ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์กลุ่มที่ 2 บวกค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์กลุ่มที่ 3

ตารางที่ 4.16 แสดงข้อมูลค่าเสื่อมราคาของเครื่องมือและอุปกรณ์ เฉลี่ยต่อไร่ (ขนาดพื้นที่เก็บข้อมูลรวม 227 ไร่)

เกษตรกร	ค่าเสื่อมราคา			รวม
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
รายที่ 1	880	0	2,066.67	2,946.67
รายที่ 2	863.33	1,222.22	2,066.67	4,152.22
รายที่ 3	113.33	1,655.56	0	1,768.87
รายที่ 4	863.33	1,655.56	2,066.67	4,585.56
รายที่ 5	113.33	0	0	113.33
รายที่ 6	113.33	0	0	113.33
รายที่ 7	880.00	0	2,066.67	2,946.67
รายที่ 8	880.00	0	2,066.67	2,946.67
รายที่ 9	880.00	1,222.22	2,066.67	4,168.89
รายที่ 10	863.33	5,755.56	2,066.67	8,685.56
	ค่าเสื่อมราคารวม			32,427.79
	ค่าเสื่อมราคารวมเฉลี่ย			142.85

ตารางที่ 4.17 แสดงต้นทุนการปลูกข้าว เฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรซึ่งมีขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าวขนาดเล็ก 10-30 ไร่ (ขนาดพื้นที่เก็บข้อมูลรวม 227 ไร่)

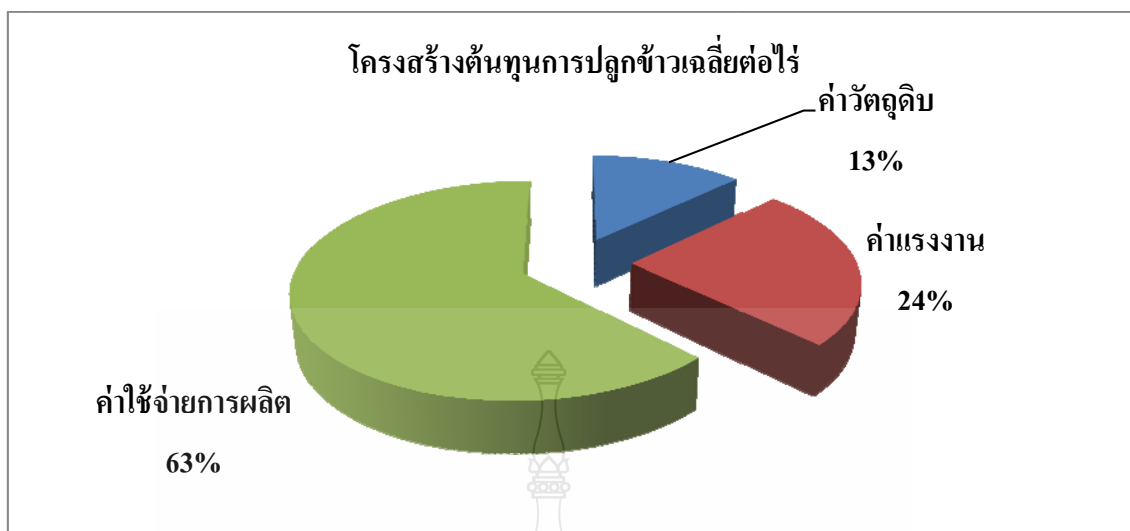
รายการ	ต้นทุนการปลูกข้าวเกษตรกรแต่ละราย										เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
ค่าวัสดุดิบ	6,300	9,000	12,000	13,800	15,000	15,180	22,500	18,000	18,000	18,900	654.98
ค่าพันธุ์ข้าว	6,300	9,000	12,000	13,800	15,000	15,180	22,500	18,000	18,000	18,900	654.98
ค่าแรงงาน	19,350	19,375	24,000	24,500	30,700	31,370	34,050	34,050	30,750	34,050	1,243.15
1. ค่าจ้างหว่านข้าว	500	750	0.00	0.00	1,000	1,100	1,500	1,500	1,500	1,500	41.19
2. ค่าจ้างหว่านปุ๋ย	1,500	2,250	0.00	0.00	3,000	3,300	4,500	4,500	4,500	4,500	123.57
3. ค่าจ้างฉีดพ่นยาฯ	1,100	0.00	0.00	0.00	2,200	2,420	3,300	3,300	0.00	3,300	68.81
4. ค่าจ้างชักร่อง	250	375	0.00	500	500	550	750	750	750	750	22.80
5. ค่าแรงงานตนเอง	16,000	16,000	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000	986.78
ค่าใช้จ่ายการผลิต	33,409.97	49,922.17	57,395.47	65,852.16	55,739.93	59,600.59	91,839.90	92,589.90	96,758.79	114,025.46	3,185.14
1. ค่าจ้างไถนา(เหมาจ่าย)	3,800	5,700	7,600	7,600	7,600	8,360	11,400	11,400	11,400	11,400	380
2. ค่าปุ๋ย	9,960	14,940	19,920	19,920	19,920	22,410	29,880	29,880	29,880	29,880	998.19
3. ค่ายาปราบวัชพืช	733.30	1,099.95	1,466.60	1,466.60	1,466.60	1,613.26	2,199.90	2,199.90	2,199.90	2,199.90	73.33
4. ค่ายาปราบศัตรูพืช	560	840	1,120	1,120	1,120	1,232	1,680	1,680	1,680	1,680	56.00
5. ค่าฮอร์โมนบำรุง	260	390	520	520	520	572	780	780	780	780	26.00
6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	3,000	4,500	6,000	6,000	0.00	0.00	8,700	9,000	9,000	9,000	216.74
7. ค่าจ้างรถเกี่ยวข้าว	4,500	6,750	9,000	9,000	9,000	9,900	13,500	13,500	13,500	13,500	450.00

ตารางที่ 4.17 แสดงต้นทุนการปลูกข้าว เฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรซึ่งมีขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าวขนาดเล็ก 10-30 ไร่ (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการปลูกข้าวเกษตรกรแต่ละราย										เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
8. ค่าเสื่อมราคา	2,946.67	4,152.22	1,768.87	4,585.56	113.33	113.33	2,946.67	2,946.67	4,168.89	8,685.56	142.85
9. ค่าเช่าที่ดิน	7,650	11,550	16,000	15,640	16,000	15,400	23,700	24,150	24,150	36,900	842.03
ต้นทุนรวม	66,700	87,158.33	92,703.33	104,931.67	100,000	104,578	150,550	146,825	145,333.33	160,525	5,083.27

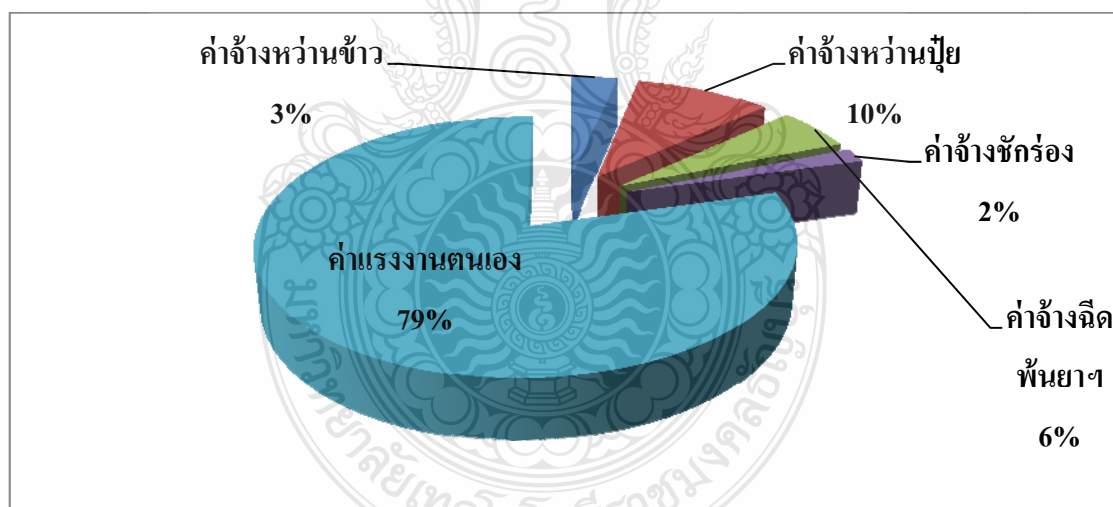
จากตารางที่ 4.17 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลต้นทุนการปลูกข้าว พบว่า ต้นทุนรวมเฉลี่ย 5,083.27 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าวัตถุดิบเฉลี่ย 654.98 บาทต่อไร่ ค่าแรงงานเฉลี่ย 1,243.15 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายการผลิตเฉลี่ย 3,185.14 บาทต่อไร่

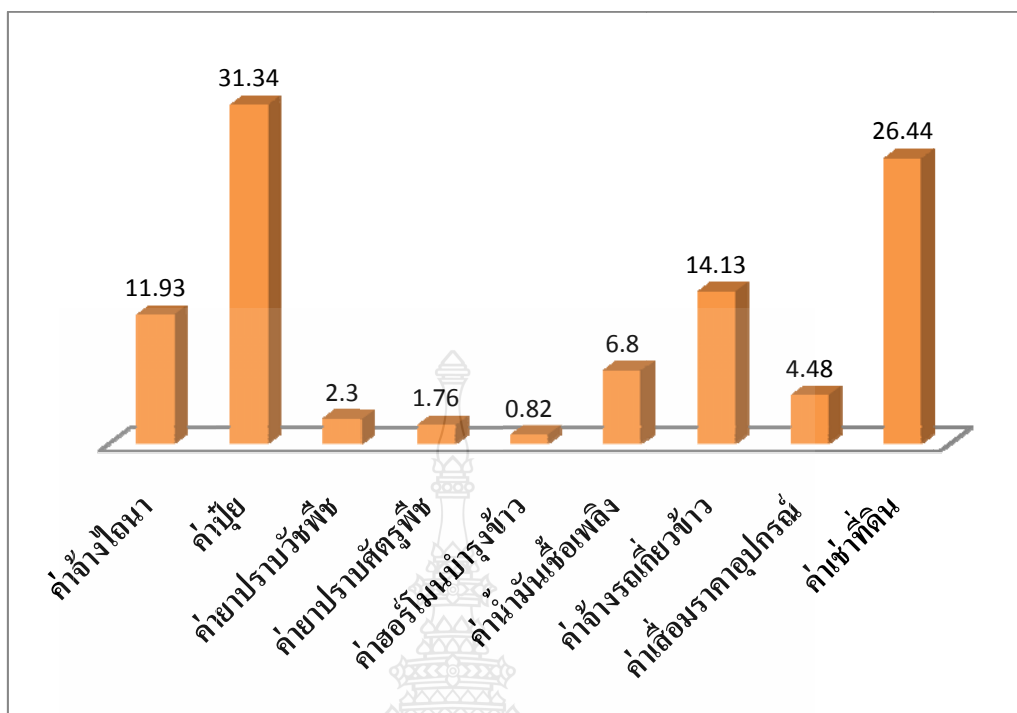
ภาพที่ 4.1 แสดงโครงสร้างต้นทุนในการปลูกข้าว เฉลี่ยต่อไร่ ในรูปร้อยละ

จากภาพที่ 4.1 แสดงผลการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนในการปลูกข้าวเฉลี่ยต่อไร่ พบว่าต้นทุนการปลูกข้าวประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายการผลิตร้อยละ 63 ค่าแรงงานร้อยละ 24 และค่าวัสดุคิบร้อยละ 13

ภาพที่ 4.2 แสดงโครงสร้างต้นทุนค่าแรงงานในการปลูกข้าว เฉลี่ยต่อไร่ ในรูปร้อยละ

จากภาพที่ 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนค่าแรงงานในการปลูกข้าว เฉลี่ยต่อไร่ พบว่า ค่าแรงงานในการปลูกข้าวประกอบด้วย 5 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าแรงงานตนเองร้อยละ 79 ค่าจ้างหว่านปุ๋ยร้อยละ 10 ค่าจ้างฉีดพ่นยาร้อยละ 6 ค่าจ้างหว่านข้าวร้อยละ 3 และค่าจ้างจักรร่อนร้อยละ 2

ภาพที่ 4.3 แสดงโครงสร้างต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต เกลี่ยต่อไร่ ในรูปร้อยละ

จากภาพที่ 4.3 แสดงผลการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต เกลี่ยต่อไร่ พบว่า ค่าใช้จ่ายการผลิต ประกอบด้วย 9 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าปุ๋ยร้อยละ 31.34 ค่าเช่าที่ดินร้อยละ 26.44 ค่าจ้างรถเกี่ยวข้าวร้อยละ 14.13 ค่าจ้างไถนาร้อยละ 11.93 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงร้อยละ 6.80 ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ร้อยละ 4.48 ค่ายาปราบวัชพืชร้อยละ 2.30 ค่ายาปราบศัตรูพืชร้อยละ 1.76 และค่าฮอร์โมนบำรุงข้าวร้อยละ 0.82

การศึกษาผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว ของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นเกษตรกร รายย่อย ที่มีขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าวขนาดเล็ก 10-30 ไร่ ดังแสดงในตารางที่ 4.11 - 4.12

ตารางที่ 4.18 แสดงผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่ (ตัน)

เกษตรกร	ขนาดพื้นที่ (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่
รายที่ 1	10	7	0.70
รายที่ 2	15	9	0.60
รายที่ 3	20	14	0.70
รายที่ 4	20	15	0.75
รายที่ 5	20	12	0.60
รายที่ 6	22	15	0.68
รายที่ 7	30	20	0.67
รายที่ 8	30	20	0.67
รายที่ 9	30	25	0.83
รายที่ 10	30	22	0.73
ผลผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่	227	159	0.70

จากตารางที่ 4.18 แสดงผลการวิเคราะห์ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า การลงทุนปลูกข้าว เกษตรกรรายย่อย ให้ผลผลิตเฉลี่ย 0.70 ตันต่อไร่

ตารางที่ 4.19 แสดงรายได้จากการปลูกข้าว เฉลี่ยต่อไร่ (บาท)

เกษตรกร	ขนาดพื้นที่ (ไร่)	รายได้	รายได้เฉลี่ย
รายที่ 1	10	53,550	5,355.00
รายที่ 2	15	69,300	4,620.00
รายที่ 3	20	112,000	5,600.00
รายที่ 4	20	117,300	5,865.00
รายที่ 5	20	96,000	4,800.00
รายที่ 6	22	105,000	4,772.73
รายที่ 7	30	158,000	5,266.67
รายที่ 8	30	157,000	5,233.33
รายที่ 9	30	201,250	6,708.33
รายที่ 10	30	270,600	9,020.00
รายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่	227	1,340,000	5,903.08

จากตารางที่ 4.19 แสดงผลการวิเคราะห์รายได้จากการปลูกข้าว เฉลี่ยต่อไร่ พบว่า การลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อย ให้รายได้เฉลี่ย 5,903.08 บาทต่อไร่

ตารางที่ 4.20 แสดงข้อมูลดอกเบี้ยจ่าย เฉลี่ยต่อไร่ (ขนาดพื้นที่เก็บข้อมูลรวม 227 ไร่)

เกษตรกร	จำนวนเงินกู้	อัตราดอกเบี้ยต่อปี	ดอกเบี้ยต่อปี	ดอกเบี้ยต่อ 1 งวดการผลิต
รายที่ 1	112,000	8.5	9,520	3,173.33
รายที่ 2	105,000	8.5	8,925	2,975
รายที่ 3	20,000	9.0	1,800	600
รายที่ 4	63,000	8.5	5,355	1,785
รายที่ 5	115,000	8.5	9,775	3,258.33
รายที่ 6	37,000	9.0	1,110	1,110
รายที่ 7	130,000	8.5	3,683.33	3,683.33
รายที่ 8	125,000	8.5	3,541.67	3,541.67
รายที่ 9	30,000	9.0	900	900
รายที่ 10	65,000	8.5	1,841.67	1,841.67
ดอกเบี้ยจ่ายเฉลี่ยต่อไร่				100.74

หมายเหตุ: อัตราดอกเบี้ยเงินกู้จากสถาบันการเงินร้อยละ 8.5 ต่อปี

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้จากนายทุนร้อยละ 9 ต่อปี

จากตารางที่ 4.20 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลดอกเบี้ยจ่าย เฉลี่ยต่อไร่ พบว่า ดอกเบี้ยจ่ายเฉลี่ย 100.74 บาทต่อไร่

ตารางที่ 4.21 แสดงค่าขนส่งข้าว เฉลี่ยต่อไร่

เกษตรกร	ปริมาณข้าว(ตัน)	ค่าขนส่ง/ตัน	จำนวน (บาท)
รายที่ 1	7	150	1,050
รายที่ 2	9	150	1,350
รายที่ 3	14	150	2,100
รายที่ 4	15	150	2,250
รายที่ 5	12	150	1,800
รายที่ 6	15	150	2,250
รายที่ 7	20	150	3,000
รายที่ 8	20	150	3,000
รายที่ 9	25	150	3,750
รายที่ 10	22	150	3,300
	รวม		23,850
ค่าขนส่งข้าวเฉลี่ยต่อไร่			105.07

จากตารางที่ 4.21 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าขนส่งข้าวเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า ค่าขนส่งข้าวเฉลี่ย 105.07 บาทต่อไร่

ตารางที่ 4.22 แสดงกำไร (ขาดทุน) จากการปลูกข้าว เฉลี่ยต่อไร่

รายการ	จำนวนเงิน
รายได้รวมจากการปลูกข้าว	5,903.08
หัก ต้นทุนขาย	
ค่าวัสดุคืบ	654.98
ค่าแรงงาน	1,243.15
ค่าใช้จ่ายการผลิต	3,185.14
กำไรขั้นต้น	819.81
หัก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	105.07
กำไรก่อนหักต้นทุนทางการเงิน	714.74
หัก ต้นทุนทางการเงิน	100.74
กำไรสุทธิ	614.00

จากตารางที่ 4.22 แสดงผลการวิเคราะห์กำไร (ขาดทุน) จากการปลูกข้าว เฉลี่ยต่อไร่ พบว่า การลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อย มีกำไรสุทธิเฉลี่ย 614.00 บาทต่อไร่

ตารางที่ 4.23 แสดงการแบ่งประเภทต้นทุนเพื่อทำการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน เฉลี่ยต่อไร่

ต้นทุนผันแปร		ต้นทุนคงที่	
1. ค่าพันธุ์ข้าว	654.98	1. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	142.85
2. ค่าจ้างหว่านข้าว	41.19	2. ค่าเช่าที่ดิน	842.03
3. ค่าจ้างหว่านปุ๋ย	123.57		
4. ค่าจ้างฉีดพ่นยาฯ	68.81		
5. ค่าจ้างจักรรถ	22.80		
6. ค่าแรงงานตนเอง	986.78		
7. ค่าจ้างไถนา	380		
8. ค่าปุ๋ย	998.19		
9. ค่ายาปราบวัชพืช	73.33		
10. ค่ายาปราบศัตรูพืช	56		
11. ค่าฮอร์โมนบำรุงข้าว	26		
12. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	216.74		
13. ค่าจ้างรถเกี่ยวข้าว	450		
รวม	4,098.39		984.88

จากตารางที่ 4.23 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลต้นทุน พบว่า ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 4,098.39 บาทต่อไร่ และต้นทุนคงที่เฉลี่ย 984.88 บาทต่อไร่

วิเคราะห์จุดคุ้มทุน

$$\text{จุดคุ้มทุน} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{(\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย})}$$

$$\text{จุดคุ้มทุน} = \frac{984.88}{(5,903.08 - 4,098.39)}$$

$$= 0.55 \text{ ตัน}$$

จากการคำนวณหาจุดคุ้มทุน พบว่า เกษตรกรจะต้องปลูกข้าวให้ได้ผลผลิต 0.55 ต้นต่อไร่ จึงจะคุ้มทุนพอดี

วิเคราะห์ผลตอบแทน

การศึกษาผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาจากอัตรากำไรต่อต้นทุน อัตรากำไรต่อยอดขาย อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROI) และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ดังแสดงในตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 แสดงการคำนวณหาอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกข้าว เฉลี่ยต่อไร่

อัตราส่วน	สูตรคำนวณ	แทนค่า	ผลการคำนวณ
1. อัตรากำไรต่อต้นทุน	$\frac{\text{กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่}}{\text{ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่}}$	$\frac{614}{5,083.27}$	12.08 %
2. อัตรากำไรต่อยอดขาย	$\frac{\text{กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่}}{\text{ราคาขายเฉลี่ยต่อไร่}}$	$\frac{614}{5,903.08}$	10.40 %
3. อัตราผลตอบแทน จากเงินลงทุน (ROI)	$\frac{\text{กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่}}{\text{เงินลงทุน}}$	$\frac{614}{6,704.74}$	9.16 %
4. อัตราผลตอบแทน จากสินทรัพย์ (ROA)	$\frac{\text{กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่}}{\text{สินทรัพย์เฉลี่ยต่อไร่}}$	$\frac{614}{1,764.32}$	34.80 %

จากตารางที่ 4.24 แสดงผลการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกข้าว เฉลี่ยต่อไร่ พบว่า มีอัตรากำไรต่อต้นทุน 12.08 % อัตรากำไรต่อยอดขาย 10.40 % อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROI) 9.16 % และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) 34.80 %

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว ของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว ของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

2. วิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว ของเกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตรที่ประกอบอาชีพปลูกข้าว จำนวน 10 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าเกษตรกรมีวิธีการจัดการเกี่ยวกับการปลูกข้าวไม่แตกต่างกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนปลูกข้าว ของเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา แหล่งเงินทุน ภาระหนี้สิน วิธีการเพาะปลูก และแบบปลายเปิด (Open-ended) สอบถามเกี่ยวกับพื้นที่ในการปลูกข้าว จำนวนแรงงานที่ใช้ในการปลูกข้าวต้นทุน/ค่าใช้จ่าย การลงทุนในสินทรัพย์ (เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร) และรายได้จากการจำหน่ายข้าว มีรายละเอียด ดังนี้

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวของเกษตรกร

ตอนที่ 3 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จสมบูรณ์แล้วไปทำการเก็บข้อมูลจากแก่เกษตรกรหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ที่ประกอบอาชีพปลูกข้าว โดยผู้ศึกษาเลือกสอบถามเกษตรกรรายย่อยที่มีขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าว 10-30 ไร่ จำนวน 10 คน รวบรวมแบบสอบถามที่ได้มาทำการ

วิเคราะห์ข้อมูลเกษตรกร โดยใช้สถิติพื้นฐานการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ (Percentage) และวิเคราะห์ผลตอบแทนโดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio)

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ดังนี้

1. สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุ 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00 และอายุมากกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00 มีระดับการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น (ป.4) คิดเป็นร้อยละ 70.00 มีแหล่งเงินทุนจากธนาคาร/สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 70.00 และส่วนใหญ่มีภาระหนี้สิน 50,001 – 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.00 ภาระหนี้สิน 100,001 – 150,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.00

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวของเกษตรกร

จากผลการศึกษา พบว่า พื้นที่ในการปลูกข้าวของเกษตรกรทั้งหมดเป็นที่ดินเช่าทำ และใช้วิธีการเพาะปลูกแบบทำนาหว่าน และเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 40.00 มีขนาดพื้นที่ในการเพาะปลูก 30 ไร่

3. ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว

3.1 ต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่

จากผลการศึกษา พบว่า ในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อยมีต้นทุนรวมเฉลี่ย 5,083.27 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าวัสดุคิบเฉลี่ย 654.98 บาทต่อไร่ ค่าแรงงานเฉลี่ย 1,243.15 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายการผลิตเฉลี่ย 3,185.14 บาทต่อไร่

3.2 โครงสร้างต้นทุนในการปลูกข้าว เฉลี่ยต่อไร่

จากผลการศึกษา พบว่า ต้นทุนการปลูกข้าวประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายการผลิตร้อยละ 63 ค่าแรงงานร้อยละ 24 และค่าวัสดุคิบร้อยละ 13

3.3 โครงสร้างต้นทุนค่าแรงงานในการปลูกข้าว เฉลี่ยต่อไร่

จากผลการศึกษา พบว่า ค่าแรงงานในการปลูกข้าวประกอบด้วย 5 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าแรงงานตนเองร้อยละ 79 ค่าจ้างหว่านปุ๋ยร้อยละ 10 ค่าจ้างฉีดพ่นยาร้อยละ 6 ค่าจ้างหว่านข้าวร้อยละ 3 และค่าจ้างจักรร่อนร้อยละ 2

3.4 โครงสร้างต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต เฉลี่ยต่อไร่

จากผลการศึกษา พบว่า ค่าใช้จ่ายการผลิต ประกอบด้วย 9 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าปุ๋ยร้อยละ 31.34 ค่าเช่าที่ดินร้อยละ 26.44 ค่าจ้างรถเกี่ยวข้าว ร้อยละ 14.13 ค่าจ้างไถนา ร้อยละ 11.93 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงร้อยละ 6.80 ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ร้อยละ 4.48 ค่ายาปราบวัชพืช ร้อยละ 2.30 ค่ายาปราบศัตรูพืชร้อยละ 1.76 และค่าฮอร์โมนบำรุงข้าวร้อยละ 0.82

3.5 ผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว

จากผลการศึกษา พบว่า การลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อย ให้ผลผลิตเฉลี่ย 0.70 ตันต่อไร่ ให้รายได้เฉลี่ย 5,903.08 บาทต่อไร่ มีกำไรสุทธิเฉลี่ย 614 บาทต่อไร่ มีจุดคุ้มทุนอยู่ที่ 0.55 ตันต่อไร่ มีอัตรากำไรต่อต้นทุน 12.08 % อัตรากำไรต่อยอดขาย 10.40 % อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROD) 9.16 % และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) 34.80 %

5.2 การอภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการค้นคว้าอิสระมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ต้นทุนการปลูกข้าวประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ต้นทุนค่าวัตถุดิบร้อยละ 13 ต้นทุนค่าแรงงานร้อยละ 24 และต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตร้อยละ 63 เห็นได้ว่าการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อย มีสัดส่วนของค่าใช้จ่ายการผลิตมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนการปลูกข้าวของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่ได้ทำการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนในการปลูกข้าวนาปรังช่วงการผลิต 2545/46 ที่พบว่า มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าแรงงานมากที่สุด (ศูนย์พัฒนาความรู้การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า, 2554) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการผลิตข้าวในปัจจุบันเกษตรกรมีความจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีมากขึ้นทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย และเมื่อพิจารณาโครงสร้างค่าใช้จ่ายการผลิตข้าวนาปรังในปัจจุบัน จะเห็นว่ามีส่วนของค่าปุ๋ย ร้อยละ 31.34 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายการผลิตรายการอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากปุ๋ยมีราคาสูงขึ้น ในขณะที่เกษตรกรนิยมใช้ปุ๋ยเคมีเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน ค่าใช้จ่ายการผลิตที่สำคัญที่มีสัดส่วนมากรองลงมา ได้แก่ ค่าเช่าที่ดิน ร้อยละ 26.44 และค่าจ้างรถเกี่ยวข้าว ร้อยละ 14.13 เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีที่ทำนาเป็นของตนเอง ทำให้ต้องเช่าที่ดินในการทำนา และต้องจ่ายค่าเช่าในจำนวนที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับผลผลิตที่ได้ และการเก็บเกี่ยวข้าวในปัจจุบันใช้การจ้างรถเกี่ยวข้าวแทนแรงงานคนทั้งหมด ซึ่งราคาค่าจ้างในแต่ละปีจะเพิ่มสูงขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เกษตรกรมี

ต้นทุนส่วนนี้มากขึ้น ประกอบกับการทำนาในปัจจุบันเกษตรกรนิยมทำนาปรังซึ่งทำให้มีต้นทุนค่าน้ำมันที่ต้องใช้เพื่อการสูบน้ำเข้าพื้นที่ทำนา โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งจึงทำให้มีต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตในปัจจุบันสูงขึ้นตามไปด้วย

2. ผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว การลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อยให้ผลผลิตเฉลี่ย 0.70 ตันต่อไร่ จะเห็นได้ว่า ผลผลิตต่อไร่ที่ได้ยังต่ำอยู่เมื่อเทียบกับต้นทุนที่ต้องจ่าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่ ยังไม่มีความรู้ที่จะนำมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตข้าว เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มากขึ้น ตลอดจนประสบปัญหาภัยธรรมชาติ อาทิเช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม การเกิดโรคราโรคระบาด ศัตรูพืช จึงทำให้ผลผลิตต่อไร่ที่ได้ต่ำ และเมื่อพิจารณารายได้ พบว่า รายได้เฉลี่ย 5,903.08 บาทต่อไร่ กำไรสุทธิเฉลี่ย 614 บาทต่อไร่ อัตรากำไรต่อยอดขาย เท่ากับ 10.40 % ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำ ผลการวิจัยที่ได้ไม่สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ นิรันดา ศรีเจริญ และคณะ (2554) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาบัญชีต้นทุนการผลิตข้าวเพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนของเกษตรกรที่มีที่นาเป็นของตนเอง ตำบลบ้านวังยาว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า รายได้จากการปลูกข้าวเจ้าที่เป็นนาหว่าน เฉลี่ยไร่ละ 6,571.25 บาท ผลตอบแทนที่เป็นกำไรเฉลี่ยไร่ละ 3,328.50 บาท อัตรากำไรต่อยอดขาย เท่ากับ 50.65 ทั้งนี้ เนื่องจากการปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อยมีต้นทุนในการผลิตสูงมากเมื่อเทียบกับรายได้หลังหักต้นทุน และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จึงทำให้มีอัตรากำไรต่อต้นทุนเพียง 12.08 %

3. อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROI) 9.16 % และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) 34.80 % จะเห็นได้ว่าการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อยในขนาดพื้นที่การเพาะปลูก 10 – 30 ไร่ ให้ผลตอบแทนต่ำมากเมื่อเทียบกับผลการศึกษาของ กัญญนัทธ ตันดิสุข (2551) ซึ่งได้ทำการศึกษา เรื่องต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกข้าวแบบหว่านน้ำตาม ในพื้นที่แต่ละขนาดในตำบลบึงทองหลวง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่า 50 ไร่ มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) เท่ากับร้อยละ 73.77 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อยให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ในขณะที่ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น จึงทำให้ได้กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ต่ำ

5.3 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการศึกษารุ่นนี้

1.1 จากผลการค้นคว้าอิสระ พบว่า ผลผลิตข้าวต่อไร่ต่ำมากเมื่อเทียบกับต้นทุนในการลงทุนปลูกข้าว เกษตรกรจึงควรพิจารณาหาแนวทางเพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่ให้สูงขึ้น จึงจะทำ

ให้มีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้น ซึ่งเกษตรกรอาจไปขอคำแนะนำจากเกษตรกรจังหวัดเกี่ยวกับวิธีการทำนาปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และการที่ต้องออกไปดูแลนาข้าวอย่างสม่ำเสมอ

1.2 จากผลการค้นคว้าอิสระ พบว่า ต้นทุนในการลงทุนปลูกข้าวสูงมาก โดยมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตมากที่สุด และเมื่อพิจารณาโครงสร้างของค่าใช้จ่ายการผลิต พบว่าส่วนใหญ่เป็นค่าปุ๋ย ค่าเช่าที่ดิน และค่าจ้างรถเกี่ยวข้าว ซึ่งโดยเฉพาะค่าปุ๋ย เกษตรกรอาจพิจารณาลดต้นทุนที่ไม่จำเป็นลงด้วยการนำปุ๋ยอินทรีย์มาใช้แทนปุ๋ยเคมี การเว้นช่วงการเพาะปลูกเพื่อฟื้นฟูสภาพดิน ต้นทุนค่าแรงงานมีสัดส่วนมากเป็นอันดับสอง เกษตรกรควรพึ่งพาแรงงานตนเองแทนการจ้างแรงงานแต่เพียงอย่างเดียว

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรศึกษาแนวทางในการเพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่ให้สูงขึ้น และศึกษาแนวทางในการลดต้นทุนในการปลูกข้าว ซึ่งจะให้มีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้น

บรรณานุกรม

- กัญญนัทธ ตันตีสุข. 2551. **ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกข้าวแบบหวานน้ำตมในพื้นที่แต่ละขนาดในตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี.**
การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- เฉลิมขวัญ ทรุชบุญยงค์. 2554. การวิเคราะห์รายงานทางการเงิน. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- เฉลิมขวัญ ทรุชบุญยงค์. 2554. การบัญชีเพื่อการจัดการ. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- นිරนาท ศรีเจริญ และคณะ. 2554. **การพัฒนาบัญชีต้นทุนการผลิตข้าวเพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนของเกษตรกรที่มีที่นาเป็นของตนเอง ตำบลบ้านวังยาว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม.** รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- เพชร ชุมทรัพย์. 2554. การวิเคราะห์งบการเงิน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุพรัตน์ จันทรแก้ว. 2551. **ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามนโยบายของรัฐบาลโครงการจัดตั้งนิคมการเกษตรพืชอาหารและพลังงานทดแทนกรณีศึกษา สมาชิกสหกรณ์นิคมแม่สอด จำกัด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.** การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุพิมล ปัญญาบาล. 2553. **ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกอ้อยส่งขายบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแม่วังจำกัด จังหวัดลำปาง.** การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศุภลักษณ์ มูลสมบัติ. 2551. **ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกยางของเกษตรกรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน.** การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศูนย์พัฒนาความรู้การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า. “โครงสร้างต้นทุนปลูกข้าว.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.aftc.or.th/>, [สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2555]
- อดิศร เลหาวิช. 2552. การบัญชีบริหาร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุรักษ์ ทองสุโขวงศ์ “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบัญชีต้นทุน.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://home.kku.ac.th/>, [สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2555]

แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนปลูกข้าว
ของเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามเพื่อการศึกษาฉบับนี้ เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
2. แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาเท่านั้น การวิเคราะห์ข้อมูลจะปรากฏเป็นภาพรวม จะไม่มีผลกระทบต่อสิทธิและสถานภาพท่านทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปใช้เป็นข้อมูลในการบริหารต้นทุนการปลูกข้าวของเกษตรกร
3. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่
 - ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวของเกษตรกร
 - ตอนที่ 3 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว

ขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้

นางสุขใจ ตอนปัญญา

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบัญชี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพและข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับความเป็นจริงของผู้กรอกแบบสอบถาม

1. เพศ

- ชาย หญิง

2. อายุ

- ต่ำกว่า 20 ปี 21 - 30 ปี
 31 - 40 ปี 41 - 50 ปี
 51 - 60 ปี มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

- ต่ำกว่าประถมศึกษาตอนต้น (ป.4)
 ประถมศึกษาตอนต้น (ป.4)
 ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.6)
 มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)
 มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6/ปวช.)

4. แหล่งเงินทุน

- เงินทุนส่วนตัว
 ธนาคาร/สหกรณ์
 กองทุนหมู่บ้าน
 ญาติพี่น้อง
 แหล่งอื่น ๆ

5. ภาระหนี้สิน

- ต่ำกว่า 10,000 บาท 10,001 - 50,000 บาท
 50,001 - 100,000 บาท 100,001 - 150,000 บาท
 150,001 - 200,000 มากกว่า 200,000 บาท

ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าว

1. พื้นที่ในการปลูกข้าว

- 1.1 ขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าว จำนวน.....ไร่
- 1.2 เป็นที่ดินของตนเอง จำนวน.....ไร่
- 1.3 เป็นที่ดินเช่าทำ จำนวน.....ไร่ อัตราค่าเช่า.....บาท/ไร่

2. วิธีการเพาะปลูก

- นาดำ นาหว่าน

3. จำนวนแรงงานที่ใช้ในการปลูกข้าว.....คน

ตอนที่ 3 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว

1. ต้นทุน/ค่าใช้จ่าย

ค่าวัสดุคูป		ค่าแรงงาน		ค่าใช้จ่ายการผลิต	
รายการ	จำนวนเงิน	รายการ	จำนวนเงิน	รายการ	จำนวนเงิน
ค่าพันธุ์ข้าว		ค่าจ้างหว่านข้าว		ค่าจ้างไถนา	
		ค่าจ้างหว่านปุ๋ย		ค่าปุ๋ย	
		ค่าจ้างฉีดพ่นยาฯ		ค่ายาปราบวัชพืช	
		ค่าจ้างชักร่อง		ค่ายาปราบศัตรูพืช	
		ค่าแรงงานตนเอง		ค่าฮอร์โมนบำรุงข้าว	
				ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	
				ค่าจ้างรถเกี่ยวข้าว	
				ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	
				ค่าเช่าที่ดิน	
				ค่าภาษีที่ดิน	

2. การลงทุนในสินทรัพย์ (เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร)

รายการสินทรัพย์	อายุการใช้งาน	ราคา
จอบ		
เสียม		
มีดหวด		
เคียว		
เครื่องสูบน้ำ		
ท่อสูบน้ำ		
เครื่องพ่นยา		
เครื่องหว่านปุ๋ย/หว่านข้าว		

3. รายได้

3.1 รายได้จากการขายข้าวเปลือก

ปริมาณ.....ตัน ราคา.....บาท/ตัน

3.2 รายได้จากการขายพันธุ์ข้าว

ปริมาณ.....ตัน ราคา.....บาท/ตัน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล	นางสุขใจ ตอนปัญญา
วันเดือนปีเกิด	24 พฤษภาคม 2516
ที่อยู่	14/415 ถ.สระหลวง ต.ในเมือง อ.เมืองพิจิตร จ.พิจิตร
การศึกษา	ระดับปริญญาตรี บริหารธุรกิจ (บธ.บ.) สาขา การเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2535 บริหารธุรกิจ (บธ.บ.) สาขา การบัญชี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2546 ระดับปริญญาโท ศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขา เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2545
ประสบการณ์การทำงาน	ครูผู้สอนประจำแผนกวิชาการเงินและการธนาคาร ครูผู้สอนประจำแผนกวิชาการบัญชี วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิษณุโลก (พ.ศ. 2537 – 2551) ครูผู้สอนประจำแผนกวิชาการบัญชี วิทยาลัยเทคนิคพิจิตร (พ.ศ. 2552 – ปัจจุบัน)